

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Bakalářská práce

**Divadlo a neslyšící v českém a
anglo-americkém kulturním kontextu**

Lucie Homolová

Katedra divadelních a filmových studií

Vedoucí práce: Mgr. Martin Bernátek, Ph.D

Studijní program: Anglická filologie – Divadelní studia

Olomouc 2021

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci na téma *Divadlo a neslyšící v českém a anglo-americkém kulturním kontextu* vypracovala samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato bakalářská práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Datum 5. 5. 2021

.....

podpis

Tímto bych moc ráda poděkovala Mgr. Martinu Bernátkovi, Ph.D, za jeho cenné rady, věcné připomínky, a především za čas, který věnoval vedení mé bakalářské práce.

Obsah

Úvod.....	6
1. Problematika spojená s výzkumem divadla neslyšících.....	8
2. Rozdíly mezi „běžným divadlem“ a divadlem pro neslyšící	10
2.1 Jazyk.....	10
2.2 Ideální podoba divadla neslyšících podle Pamelý Linzy	14
3. Kritéria pro komparaci.....	19
4. Česká republika.....	20
4.1 Komunita neslyšících	20
4.2 Organizace neslyšících související s divadlem	20
4.3 Divadla neslyšících.....	21
4.4 Divadla uzpůsobená neslyšícím	23
4.5 Divadelní vzdělání.....	25
4.6 Periodika související s divadlem neslyšících	25
4.7 Shrnutí	26
5. Spojené státy americké.....	27
5.1 Komunita neslyšících	27
5.2 Organizace neslyšících související s divadlem	28
5.3 Divadla neslyšících.....	29
5.4 Divadla uzpůsobená neslyšícím	32
5.5 Divadelní vzdělání.....	34
5.6 Periodika související s divadlem neslyšících	36
5.7 Shrnutí	36
6. Velká Británie.....	38
6.1 Komunita neslyšících	38
6.2 Organizace neslyšících související s divadlem	38
6.3 Divadla neslyšících.....	39
6.4 Divadla uzpůsobená neslyšícím	43
6.5 Divadelní vzdělání.....	45
6.6 Periodika související s divadlem neslyšících	46
6.7. Shrnutí	46

Závěr.....	49
Zkratky použité v textu.....	52
Bibliografie.....	53
Seznam obrázků.....	60

Úvod

Ve své bakalářské práci se zabývám divadlem pro neslyšící v kontextu tří vybraných zemí, a to v České republice, Velké Británii a Spojených státech amerických. Divadla pro neslyšící v těchto zemích rozebírám dle předem daných kritérií a následně je podle nich také porovnávám. Tato kritéria jsou součástí ideální podoby divadla pro neslyšící, kterou vyvozují z diplomové práce Pamelý Linzy. Divadlo neslyšících se v mnoha ohledech liší od běžného divadla pro slyšícího diváka. “Běžným divadlem“ v tomto textu míním divadlo pro slyšícího diváka, tedy převládající většinu divadel v České republice i v anglo-amerických zemích. Okrajově se budu zabývat také organizacemi, periodiky a vzděláním ve spojení s divadlem pro neslyšící.

Ve své práci nejprve uvádím charakteristické rozdíly mezi divadlem pro neslyšící a běžným divadlem a zároveň tak představuji ideální podobu divadla pro neslyšící spolu s kritérii pro pozdější analýzu konkrétních divadel. Následně uvádím kritéria, podle kterých porovnávám situace v jednotlivých státech. Poté postupně mapuji situaci divadel neslyšících v jednotlivých státech a také organizací, periodik a vysokých škol, které jsou s divadlem pro neslyšící propojené. Na závěr této práce dle dřívějších analýz porovnávám tento současný stav v jednotlivých zemích.

Cílem mé práce je tedy porovnání těchto situací ve třech vybraných zemích na základě vybraných kritérií. Mou predikcí ohledně mých zjištění je větší nabídka a také kvalita divadel pro neslyšící ve větších státech, tedy ve Velké Británii, a především ve Spojených státech amerických než v České republice, která souvisí s množstvím obyvatel, kteří jsou součástí komunity neslyšících v těchto státech. S tím souvisí také množství periodik o divadle neslyšících a také množství škol spojených s divadlem, na kterých mohou neslyšící studovat.

Při analýze divadel a jednotlivých inscenací se soustředím pouze na mluvené divadlo, kterému rozumí neslyšící divák. Zanedbám tak fakt, že mohou neslyšící navštívit také představení, ve kterém se nemluví (tedy různé performance, pantomimy a taneční inscenace, ve kterých se nevyskytuje řeč). Mimo své zorné pole v této práci také stavím divadelní festivaly soustřeďující se na tvorbu pro neslyšící.

Ráda bych také zdůraznila, že sama nepocházím z komunity neslyšících, a mé rozbory a závěry jsou tedy psány pouze na základě vlastního výzkumu, nikoliv na základě osobní zkušenosti. Přesto, že nepatřím do komunity neslyšících, ráda bych touto prací obohatila v České republice zatím málo prozkoumanou oblast divadla tohoto typu.

1. Problematika spojená s výzkumem divadla neslyšících

Ačkoli je divadlo součástí lidské historie v podstatě od samého počátku, a zahrnovalo tak zajisté určitou podobu divadla neslyšících již dříve, rozvoj profesionálních divadel neslyšících můžeme zařadit až do druhé poloviny minulého století. S tímto souvisí také nedostatek odborných teoretických prací na toto téma. Za posledních několik desítek let se však komunita neslyšících a osob se znevýhodněním obecně dostala více do povědomí lidí a svět je začal méně za jejich postižení odsuzovat a odsunovat je na okraj společnosti. S tím souvisí vyšší sebevědomí dříve odsuzovaných jedinců a jejich touha po vlastním svobodném rozvoji a tvorbě. Neslyšící se tak více propojují se slyšícím obyvatelstvem a začínají také zakládat své vlastní divadelní společnosti.

Vzhledem k tomuto relativně pozdnímu rozvoji těchto divadel máme k dispozici malé množství teoretických i kritických prací na toto téma. Ve své práci tak čerpám převážně z diplomových prací. Konkrétně čerpám převážně z práce Pamelý Linzy *Deaf Theatre: Audience Appeal*¹ z roku 1999, kterou podrobněji rozeberu v části ‚Ideální podoba divadla neslyšících podle Pamelý Linzy‘. V teoretické části dále čerpám z diplomové práce Jany Majerové nazvané *Podoby profesionálního divadla neslyšících*² z roku 2007. Ta se zabývá historií a tvorbou divadelních souborů neslyšících po celém světě a následně se více soustředí na české Divadlo Neslyším, jehož inscenační postupy rozebírá. Dále vycházím také z článku *Umělecké tlumočení: divadlo*³ napsaného tlumočnicemi Nad'ou Dingovou a Kateřinou Červinkovou Houškovou, které popisují jednotlivé typy tlumočení a jejich výhody a nevýhody v praxi.

¹ LINZA, Pamela R. *Deaf Theatre: Audience Appeal*. New York, 1999. Dissertational Thesis. University of New York, College at Brockport, in partial, Department of English of the State.

² MAJEROVÁ, Jana. *Podoby profesionálního divadla neslyšících*. [online]. Brno, 2007 [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/wjm9zj/>>. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Pavel Klein, Ph.D.

³ DINGOVÁ, Nad'a a Kateřina ČERVINKOVÁ HOUŠKOVÁ. Umělecké tlumočení: divadlo. *Info zpravodaj: magazín informačního centra o hluchotě FRPSP*. Praha: Federace rodičů a přátel sluchově postižených, 2008, 16(1).

Nedostatek informací máme také co se týče množství neslyšících osob a uživatelů jednotlivých znakových jazyků. Součástí celostátních výzkumů bohužel není otázka směřovaná tímto směrem, a tak máme k dispozici pouze odhadované počty, které vycházejí z individuálních výzkumů různých institucí nebo jedinců. Takovéto výzkumy však také neprobíhají často, a tudíž i novější práce z nedávných let vycházejí z dat několik desítek let starých. Jelikož jsou tyto výzkumy nepodložené, informace v této práci, které ze zmíněných dat čerpají, jsou tedy uváděny pouze pro představu o velikosti komunity neslyšících v daných státech.

2. Rozdíly mezi „běžným divadlem“ a divadlem pro neslyšící

Mnoho lidí může být toho názoru, že neslyšícím k plnohodnotnému zážitku z divadelního představení postačí klasické divadelní představení pro slyšícího diváka a titulky, které si mohou během představení číst. Jako příklad českého divadla, které uvádí takto otitulované inscenace, můžeme uvést například Švandovo divadlo v Praze.⁴ Z britského kontextu pak můžu zmínit Almeida Theatre.⁵ Tato možnost je pro ně sice lepší variantou, než kdyby u představení neměli titulky žádné, ale rozhodně to pro ně neznamena plnohodnotný zážitek. Nestačí jim ani sedadla v prvních řadách, aby mohli během představení odezírat hercům ze rtů, jelikož herci mnohdy nemluví k divákům přímo, ale jsou otočeni bokem či zády. Ve výhledu může neslyšícímu divákovi bránit také rekvizita nebo kostým. Jelikož se neslyšící spoléhají na svůj zrak, problémem by mohlo být také nedostatečné nasvícení herců nebo jejich postavení mimo jeviště. Pro neslyšícího je v takovéto situaci nemožné porozumět tomu, co postavy na jevišti říkají.

V několika následujících odstavcích se budu věnovat konkrétně tomu, jaká jsou specifika ideálního divadla pro neslyšící, a proč tedy neslyšícím nestačí běžné divadlo pro slyšící s titulky. Nejprve se zaměřím na charakteristický rys mluveného divadla, nejdůležitější složku divadelní inscenace pro neslyšící, tedy jazyk a jeho možné varianty v divadle neslyšících.

2.1 Jazyk

2.1.1 Varianty jazyka neslyšících

Znakový jazyk, kterým se dorozumívají neslyšící, je přirozený jazyk jako každý jiný. Jedná se tedy o jazyk, který vzniknul přirozenou cestou na rozdíl od jazyka umělého, který byl vytvořen na základě předem dohodnutých pravidel, kterými se bude

⁴ Představení pro neslyšící diváky: První pražské divadlo, které uvádí představení s českými titulky pro neslyšící. *Švandovo divadlo na Smíchově*. [web]. [cit. 2021-01-31]. Dostupné z: <https://www.svandovodivadlo.cz/o-divadle/o-nas/96/predstaveni-pro-neslysici-divaky>.

⁵ Deaf & Hard of Hearing. *Almeida Theatre*. [web]. [cit. 2021-04-10]. Dostupné z: <https://almeida.co.uk/deaf-hard-of-hearing>.

jeho gramatika řídit. V České republice proto neslyšící mluví jiným znakovým jazykem než Američané ve Spojených státech amerických nebo Britové ve Velké Británii. I v těchto konkrétních jazycích se však objevují mírné odlišnosti podle toho, ze které části země daná osoba pochází. Těmto odlišnostem se stejně jako v klasickém mluveném jazyce říká dialekty.

Jelikož je znakový jazyk jako každý jiný, má také svou vlastní gramatiku. Český jazyk má na první místě ve větě obvykle podmět, na druhém sloveso, na třetím místě předmět a poté zbytek věty. Jedná se tedy o tzv. S – V – O jazyk (Subject – Verb – Object). Český znakový jazyk (ČZJ) na druhou stranu ve svém slovosledu (znakosledu) začíná podmětem, který je hned následován předmětem, a teprve až poté následuje sloveso. Jedná se tedy o tzv. S – O – V jazyk (Subject – Object – Verb). Anglický jazyk, který je až na malé rozdíly stejný ve Velké Británii i v USA, má slovosled ve větě stejný jako český jazyk, tedy podmět, sloveso a poté předmět. Americký znakový jazyk (American Sign Language = ASL) má stejný slovosled jako americká angličtina (S – V – O) na rozdíl od britského znakového jazyka (British Sign Language = BSL), který nemá přesně daný znakový sled a je tedy spíše volnějším jazykem.⁶

Neslyšící používají také jiný typ jazyka, než je znakový jazyk. Tomuto druhému typu jazyka, který je uměle vytvořený, se říká znakovaný jazyk. Znakovaný jazyk, tedy například znakovaná čeština, využívá znaky ze znakového jazyka, ale slovosled a gramatiku má stejnou jako český jazyk. Tato varianta je tedy přívětivější pro komunikaci mezi začátečníky či slyšící a neslyšící osobou. V USA i Velké Británii také existuje znakovaný jazyk, který využívá gramatiku a slovosled z anglického jazyka, ale slovní zásobu ze znakového jazyka. Tomuto anglickému znakovanému jazyku se říká Signed Exact English (SEE).⁷

Výběr jazyka, který je v divadelní hře využíván, je pouze na konkrétním divadle. Ideálně je ale použít ten, kterým mluví většina obecnostva.⁸

⁶ RUDGE, Luke Andrew. *Analysing British Sign Language through the Lenses of Functional Linguistics*. Bristol, 2018. University of the West of England, Bristol, Faculty of Arts. s. 29-30.

⁷ Tamtéž. s. 18-19.

⁸ LINZA, Pamela R. *Deaf Theatre: Audience Appeal*. s. 49.

2.1.2 Varianty tlumočení

Kromě možnosti doprovodit představení titulky jsou i jiné alternativy, jak zážitek co nejvíce zpříjemnit a přiblížit neslyšícímu obecenstvu. Jednou z těchto alternativ je tlumočník, či více tlumočnicků, kteří stojí na kraji jeviště a simultánně tlumočí promluvy herců na jevišti. Tato forma tlumočení se nazývá statické tlumočení, bohužel má ale také své zápory. Neslyšící divák totiž musí, stejně jako v případě titulků, skákat pohledem z herců na tlumočnicka, aby věděl, která postava v danou chvíli mluví.⁹ Uniká mu tak zbytek děje, který se na jevišti odehrává. Toto může být velký problém především v případě, jedná-li se o velké divadlo s mnoha herci na scéně. V České republice jsou v současné době příkladem takového typu tlumočení především inscenace, které jsou zprostředkovány tlumočnický ze Svazu neslyšících a nedoslýchavých osob v ČR.¹⁰ Z minulosti můžeme uvést inscenaci *Manželské vraždění* (2005), kterou uvádělo Divadlo Na Jezerce.¹¹ Z amerického kontextu pak můžeme zmínit divadlo Cincinnati Playhouse in the Park, které nabízí staticky tlumočené inscenace jen jednou, a to krátce po jejím prvním uvedení.¹² Ve Velké Británii nabízí staticky tlumočená představení například Citizens Theatre a Sherman Theatre.^{13,14}

Další možností je tzv. tlumočení zónové. Při tomto typu se tlumočníci nacházejí přímo na scéně a jsou tak přímou součástí představení. Opět se zde obvykle objevuje několik tlumočnicků, kteří jsou však v tomto případě oblečení do kostýmů a jsou rozmístěni po jevišti. Diváci tak nemusí přeskakovat pohledem z jeviště mimo něj, ale

⁹ DINGOVÁ, Nad'a a Kateřina ČERVINKOVÁ HOUŠKOVÁ. Umělecké tlumočení: divadlo. *Info zpravodaj: magazín informačního centra o hluchotě FRPSP*. s. 6.

¹⁰ Divadelní představení. *Svaz neslyšících a nedoslýchavých osob v ČR*. [web]. Praha. [cit. 2021-02-26]. Dostupné z: <https://www.snnrcr.cz/DIVADELNI-PREDSTAVENI>.

¹¹ PŮLPÁNOVÁ, Lucie. Manželské vraždění – o tlumočeném divadelním představení. *Gong*. Praha: ASNEP, 4. 3. 2009. ISSN 0323-0732. Online dostupné z: <http://ruce.cz/clanky/557-manzelske-vrazdeni>.

¹² Accessibility. *Cincinnati Playhouse in the Park*. [web]. [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://www.cincyplay.com/visit/accessibility>.

¹³ Frequency. About: Deaf Theatre Club. *Citizens Theatre*. [web]. [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://www.citz.co.uk/about/citizens-theatre/deaf-theatre-club>.

¹⁴ Imagnet. Deaf Theatre Club. *Sherman Theatre*. [web]. [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://www.shermantheatre.co.uk/deaf-theatre-club/>.

stále se musí soustředit na to, za jakou postavu tlumočnick v danou chvíli překládá.¹⁵ Příkladem divadla, které neslyšícím divákům nabízí tento typ tlumočení, je britské divadlo The Watermill Theatre.¹⁶

Pro neslyšícího diváka je nejpříjemnější formou tlumočení tzv. stínové tlumočení. Jak už je z názvu tohoto typu nejspíše patrné, při stínovém tlumočení je tlumočnick stínem herce. Pohybuje se současně s ním a ve stejnou chvíli také promlouvá.¹⁷ Divák se tedy může soustředit na neslyšícího herce, jedná-li se o sluchově postiženou osobu, nebo na slyšícího herce, patří-li divák do skupiny osob slyšících. Tímto se zamezí jakémukoliv rozptýlování nebo nejasnostem, které může neslyšící divák u jiných druhů tlumočení mít. Může to ale způsobit zmatky, pokud se jedná o inscenaci se spoustou postav, které jsou na scéně v jednu chvíli. Pokud bych chtěla odkázat na konkrétní inscenaci, uvedla bych *Alenku v říši znaků* (2017), kterou uvedl brněnský Buranteatr. V této inscenaci se na jevišti objevovali dva herci (jeden slyšící a druhý neslyšící), kteří představovali stejnou dramatickou postavu. Diváci se tak mohli soustředit na slyšícího, nebo neslyšícího herce podle toho, jakému jazyku oni sami rozumí.¹⁸ Stejný typ tlumočení v některých svých inscenacích využívá také divadlo Fingersmiths, které se nachází ve Velké Británii.¹⁹

Představení však nemusí být hráno pouze slyšícími herci a tlumočeno pro neslyšící obecenstvo. Na jevišti mohou hrát také neslyšící herci nebo herci, kteří umí znakovým jazykem mluvit. Toto je pro neslyšícího diváka nejpříjemnější varianta, je však vesměs vzácná, a to především ve státech, které nemají velkou komunitu neslyšících, a tedy ani samostatné divadlo, které by se produkcím pro takto znevýhodněné osoby věnovalo. V českém kontextu můžeme zmínit jediné české

¹⁵ DINGOVÁ, Naďa a Kateřina ČERVINKOVÁ HOUŠKOVÁ. Umělecké tlumočení: divadlo. *Info zpravodaj: magazín informačního centra o hluchotě FRPSP*. s. 6.

¹⁶ D/deaf and Hard of Hearing. *The Watermill Theatre*. [web]. [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://www.watermill.org.uk/deaf>.

¹⁷ DINGOVÁ, Naďa a Kateřina ČERVINKOVÁ HOUŠKOVÁ. Umělecké tlumočení: divadlo. *Info zpravodaj: magazín informačního centra o hluchotě FRPSP*. s. 6.

¹⁸ Alenka se v brněnském Buranteatru vydá do říše znaků. *Česká televize*. [web]. Brno, 7. 3. 2017. [cit. 2021-02-25]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/regiony/2051202-alenka-se-v-brnenskem-buranteatru-vyda-do-rise-znaku>.

¹⁹ Counting the Ways. *fingersmiths*. [web]. [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://www.fingersmiths.org.uk/counting-the-ways>.

profesionální divadlo pro neslyšící, jehož herci jsou neslyšící, a tedy hrají v českém znakovém jazyce. Toto divadlo je brněnské Divadlo Neslyším.²⁰ Také Divadlo Kampa v minulosti uvedlo několik her, ve kterých vystupovali především neslyšící a celé představení bylo simultánně tlumočeno pro slyšící obecenstvo.²¹ Divadlo Kampa se však nesoustřeďuje prioritně na tvorbu pro neslyšící, a proto ho také nemůžeme nazvat profesionálním divadlem pro neslyšící. Ve Spojených státech amerických jsou představení hrána neslyšícími herci v několika divadlech. Jako příklad můžeme uvést National Theatre of the Deaf nebo Deaf West Theatre. Jejich představení jsou znakována americkým znakovým jazykem a také tlumočena do mluveného anglického jazyka, a jsou tedy přístupná pro slyšící i neslyšící obecenstvo.^{22,23} Ve Velké Británii je takovýmto divadlem například Deafinitely Theatre.²⁴

2.2 Ideální podoba divadla neslyšících podle Pamelý Linzy

V této části své práce čerpám z diplomové práce Pamelý Linzy, která byla napsána na University of New York (Univerzita v New Yorku). Sama Linza v této práci, ve které se snaží především nabídnout divadlům neslyšících možnosti, jak by mohli vylepšit svou tvorbu, aby byla více uzpůsobena pro jejich cílové publikum, vychází ze dvou teoretiků divadla neslyšících. Jedním z nich je Rusalyn H. Andrews, která se zabývá problémem Aristotelovy *Poetiky*, která by dle jejího názoru měla být aplikována na divadlo neslyšících. Jelikož však Aristoteles při psaní tohoto zásadního díla nepomýšlel na divadlo neslyšících, které se ve velké míře rozvíjí až o mnoho století později, soustředí se v něm pouze na běžné divadlo, které je zprostředkováváno orálním jazykem. Linza dále vychází z Donalda R. Bangse, který se soustředí na vznik inscenace

²⁰ MAJEROVÁ, Jana. *Podoby profesionálního divadla neslyšících*. s. 41-43.

²¹ Jonathan Livingston Racek. Divadlo Kampa. *Česká televize*. iVysílání České televize 30. 6. 2011. [cit. 2021-02-22]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10000000034-divadlo-kampa/211251000300009-jonathan-livingston-racek/>.

²² About. *National Theatre of the Deaf*. [web]. [cit. 2021-03-28]. Dostupné z: <https://ntd.org/about-us/>.

²³ cunytv75, 2. 11. 2015, *Theater Talk: „Spring Awakening“*, YouTube video. [cit. 2021-04-01]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=NtePovMsKJg&ab_channel=cunytv75.

²⁴ What we do. *Deafinitely theatre*. [web]. [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://www.deafinitelytheatre.co.uk/what-we-do>.

pro neslyšící a na to, jaké osoby by se měly na určitých částech tohoto procesu podílet – zda neslyšící, slyšící, nebo obě dvě tyto skupiny. Linza následně vychází z obou a prezentuje své vlastní návrhy pro zkvalitnění divadla neslyšících, a tím prezentuje pomyslnou ideální podobu divadla, kterou se budu ve své práci zabývat.²⁵ Přesto, že se jedná o práci napsanou v americkém kontextu, tyto návrhy lze aplikovat na divadlo neslyšících v kterékoliv zemi, na kterou se soustředím.

2.2.1 Choreografie a herectví neslyšících herců

Jelikož se neslyšící dorozumívají nejenom gesty, pohyby rukou a mimikou, ale také postavením a pohybem celého těla, je pro neslyšící mnohdy obtížné rozeznat lingvistické pohybové prvky od těch uměleckých, a to především v případě, je-li součástí představení také choreografie. Při tvorbě inscenace je vhodné také dbát na to, aby bylo při promluvách na herce vždy dobře vidět, tedy aby nebyli jakkoliv zakryti nebo otočeni od publika. Pokud herec musí při svém výstupu pracovat s rekvizitou, měl by svou repliku říci před tím, než s danou věcí začne pracovat. Podobně je to také při přímé interakci mezi herci v akčních scénách, které jsou však mezi neslyšícím obyvatelstvem oblíbené. Herci by během těchto scén neměli promlouvat.²⁶

2.2.2 Kostýmy, líčení a scéna

Pokud se na scéně objevují herci, kteří promlouvají znakovým nebo znakovým jazykem, měly by i jejich kostýmy být uzpůsobeny tak, aby mohli diváci dobře sledovat mimiku postav a jejich pohyb rukou. To tedy znamená, že by herci neměli mít zakrytý nebo příliš namaskovaný obličej a také by neměli mít kostýmy, které by schovávaly jejich ruce či prsty, a tím by bránily hercům v kvalitně artikulovaném znakování. Pokud jsou však obličej herců namaskovány s mírou a vyniknou tak například rty a oči, je naopak pro neslyšící snadnější znakovému jazyku porozumět. Kostýmy by měly být, stejně jako scéna, v jiných barvách, než je barva pleti herců. Tato rozdílnost barev je další aspekt, který zjednoduší neslyšícímu obecně sledování promluv ve znakovém jazyce.²⁷

²⁵ LINZA, Pamela R. *Deaf Theatre: Audience Appeal*. s. 1-110.

²⁶ Tamtéž. s. 49-51, 60.

²⁷ Tamtéž. s. 51.

2.2.3 Hlediště

Pro neslyšící je také důležitý oční kontakt. Je pro ně proto lepší, pokud po celou dobu představení zůstane rozsvíceno jak na jevišti, tak v hledišti. Důvodem jsou především neslyšící herci, kteří na sebe musí během hraní vidět, aby mohli reagovat na repliky jiných herců. Dalším důvodem je zpětná vazba publika. Pro neslyšící divadlo je typické, že mezi sebou diváci během představení diskutují a hru komentují. Herci tak mohou dostat okamžitou zpětnou vazbu.²⁸

Jelikož se diváci spoléhají především na svůj zrak, je pro ně přijatelnější, pokud jsou divadla pro neslyšící spíše menší (komornější), aby mohli všichni diváci dobře vidět buď na tlumočnicka, nebo na znakujícího herce.

2.2.4 Žánry a témata divadelních her pro neslyšící a jejich autoři

Neslyšící preferují divadelně zpracované eposy, mýty, pohádky a frašky, jelikož se v nich objevují jednoduché zápletky, mnoho akčních scén a výrazné charakterové postavy. Na druhou stranu slyšící diváci mají více v oblibě muzikály, poezii, eposy, frašky a klasiku.²⁹

Preferovaná témata jsou jak pro slyšící, tak pro neslyšící vesměs totožná. Neslyšící ale preferují zasazení těchto témat do jejich kultury.³⁰ Mimo vyobrazení sluchově postižených postav to však znamená také netradiční zápletky a témata, která jsou s touto komunitou spojené.

Úspěšnější jsou divadelní hry, které jsou napsány neslyšícími autory. Je to především proto, že neslyšící dramatik zná tuto komunitu lépe než dramatik slyšící, a tak má přirozené předpoklady ji také lépe a důvěryhodněji vyobrazit.³¹

New York Deaf Theatre své inscenace zasazuje do komunity neslyšících. Jejich inscenace, které jsou pro slyšící veřejnost dobře známé ve

²⁸ Tamtéž. s. 38.

²⁹ Tamtéž. s. 60.

³⁰ Tamtéž. s. 82.

³¹ Tamtéž. s. 42.

své původní podobě, tak mohou v jejich adaptaci vypadat naprosto rozdílně a mohou také akcentovat jiná témata.³²

2.2.5 Tvůrci divadelních inscenací a zaměstnanci divadel pro neslyšící

Pokud je divadelní inscenace vytvářena pro neslyšící obecnost, měli by i jeho tvůrci patřit do této komunity. Neslyšící režisér vytvoří pro neslyšícího diváka kvalitnější představení než slyšící režisér, jelikož se dokáže do takového diváka lépe vžít a nedojde tak k chybám, jako například zakrytí hercova obličejů či jeho rukou. Čím je představení divákovi bližší a přístupnější, tím více se vžije do postav na jevišti a odnese si lepší divácký prožitek.³³

Pro lepší zážitek nejen z představení, ale celkově z návštěvy divadla je lepší, pokud jsou zaměstnanci divadla také neslyšící, nebo alespoň umí komunikovat znakovým, či znakovým jazykem. Neslyšící divák se pak cítí vítaně a příjemněji namísto izolovanosti, kterou pociťuje v běžném každodenním světě. Z celého divadelního večera si tak odnese netradiční zážitek.

2.2.6 Kritická veřejnost

Divadlo pro neslyšící potřebuje stejně jako divadlo pro slyšící zpětnou vazbu od kritické veřejnosti. Díky kritickým článkům se poté divadelní produkce může zlepšovat a nabývat tak uměleckou hodnotu.

Komunita neslyšících má však nedostatek těchto kritiků, proto představení pro neslyšící často hodnotí slyšící kritici. Tato hodnocení jsou však vcelku bezpředmětná, jelikož slyšící kritik nedokáže úplně pochopit smysl představení, které je o komunitě neslyšících a je také primárně pro ni určeno. Slyšící kritici často hodnotí tato představení negativně hlavně proto, jelikož divadlo neslyšících prozatím nemá takovou kvalitu, a tak dlouhou historii jako klasické divadlo, a tedy ani nemůže být na stejné úrovni.³⁴

³² TDF, 10. 5. 2018, *Meet the Theatre: New York Deaf Theatre*. YouTube video. [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=am_INcwPzFY&ab_channel=TDF.

³³ LINZA, Pamela R. *Deaf Theatre: Audience Appeal*. s. 50-51, 58-59.

³⁴ Tamtéž. s. 19-20.

Neslyšící kritici jsou sice součástí komunity neslyšících, ale na rozdíl od slyšících kritiků nemají dostatek zkušeností s kvalitním divadlem, a především mají nedostatek teoretických publikací o tom, jak by mělo divadlo pro neslyšící vypadat a jak by se tedy měla jeho kvalita hodnotit.³⁵

„Ideální typ“ je pojem vytvořený Maxem Weberem. Jde o abstraktní model určitého fenoménu, který má všechny jeho nejtypičtější vlastnosti.³⁶ Ideální typ divadla neslyšících v této práci uvádím především z toho důvodu, abych podle toho, jak moc se inscenace v divadlech, která budu rozebírat, od tohoto modelu odchylují, či naopak neodchylují, mohla porovnat kvalitu jednotlivých divadel a následně zemí v kontextu kultury neslyšících. Pro jiné analytické či srovnávací účely by samozřejmě bylo možné vytvořit jiný model ideálního divadla neslyšících.

³⁵ Tamtéž. s. 36.

³⁶ GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Přeložil Tereza Jiroutová Kynčlová. Praha: Argo, 2013. s. 36.

3. Kritéria pro komparaci

Většina divadel, která jsou zaměřená na tvorbu pro neslyšící, bohužel nejsou ideálními příklady, tedy nemají všechna výše zmíněná specifika navrhnutá Pamelou Linzou a teoretiky, ze kterých vychází. Hlavním důvodem je malá návštěvnost divadel neslyšícími diváky. Většina divadel se potom snaží naplnit kapacitu diváky slyšícími, kterým však také musí uzpůsobit svou produkci.

Ve své bakalářské práci na základě prvků, které by mělo divadlo neslyšících obsahovat, zanalyzuji divadelní tvorbu ve vybraných zemích, tedy v České republice, Velké Británii a Spojených státech amerických. Díky těmto rozborům následně porovnáám kvalitu divadelní kultury neslyšících v daných státech. Abychom mohli porovnat situaci v malé zemi jako je Česká republika se značně větším státem jako jsou Spojené státy americké, bude nutné si také více rozebrat komunity neslyšících v jednotlivých zemích a vzdělávání neslyšících osob v souvislosti s divadlem.

Soustředit se budu především na profesionální divadla, která pořádají představení pro neslyšící komunitu. Tvorbu amatérských souborů pro neslyšící zanedbám. Profesionální divadla v následujících částech rozdělují na dvě podkategorie – divadla neslyšících a divadla uzpůsobená neslyšícím. První podkategorie zahrnuje divadla, ve kterých se neslyšící osoby přímo účastní procesu vzniku inscenace a mají roli herců. Zahrnuji zde také divadla, která jsou sice složená ze slyšících herců, ale na tvorbu pro neslyšící se specifikují a do jejich tvorby je tak zahrnut znakový jazyk přímo. Do podkategorie divadel, která jsou uzpůsobena neslyšícím, řadím běžná divadla pro slyšící, která však zpřístupňují představení svých inscenací pro neslyšící prostřednictvím titulků nebo tlumočení.

4. Česká republika

4.1 Komunita neslyšících

Mým záměrem je porovnat situace v jednotlivých zemích. Proto je potřeba si uvést, kolik neslyšících v jednotlivých zemích podle výzkumů je, tedy kolik obyvatel je součástí komunity neslyšících a zná také její charakteristiku a jazyk, a také o kolik procent z celkového počtu obyvatel ČR se přibližně jedná.

V České republice do kategorie sluchově postižených k roku 2007 patřilo 74 700 osob. Do této skupiny však patří také osoby starší 75 let, jejichž sluchové postižení je způsobeno z velké části věkem. Z celkového počtu je to konkrétně 13 954 osob.³⁷

Můžeme tedy říci, že přibližně 60 746 sluchově postižených osob v České republice ohluchlo částečně, nebo úplně, a to z jiného důvodu, než je stáří. Je tedy více pravděpodobné, že jsou začleněni do komunity neslyšících a také jsou schopni se dorozumět českým znakovým jazykem nebo znakovanou češtinou. Neslyšící osoby, které mluví ČZJ, či znakovanou češtinou, mají také předpoklady k navštěvování divadelních inscenací pro neslyšící. Z těchto údajů můžeme dále vypočítat, kolik procent z celkového počtu obyvatel bylo sluchově postižených osob v roce 2007. Česká republika v roce 2007 měla 10 381 130 obyvatel³⁸, a procento neslyšících tak činí přibližně 0,59 %. Tyto údaje jsou ale, jak jsem již řekla v úvodu mé práce, pouze orientační.

4.2 Organizace neslyšících související s divadlem

V České republice najdeme dvě organizace, které se snaží zpřístupňovat neslyšícím divadelní i jiné umělecké akce. První z nich je Česká komora tlumočnicků

³⁷ HRUBÝ, Jaroslav. Tak kolik těch sluchově postižených u nás vlastně je? *Speciální pedagogika*. 2009, 19/4. s. 278-279.

³⁸ Pohyb obyvatelstva – rok 2007: Převaha narozených nad zemřelými nejvyšší za posledních 25 let. *Český statistický úřad*. [web]. 20. 3. 2008. [cit. 2021-01-30]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ci/pohyb-obyvatelstva-rok-2007-g8k9c772gl#>.

znakového jazyka, která sdružuje tlumočníky ČZJ v celé České republice. Každý rok se tato organizace po domluvě především s pražskými divadly rozhodla upravit klasická představení pro slyšící diváky tak, aby je mohli navštívit také diváci neslyšící. Konkrétně mohu zmínit například inscenaci *Perfect Days* (2003) uváděnou v Divadle Na Zábradlí s tlumočením do znakového jazyka od května 2005 nebo hru *Manželské vraždění* (2005) v Divadle Na Jezerce, která bylo tlumočena do znakového jazyka v roce 2009. V současné době ale bohužel již takovéto projekty nepořádají.^{39,40}

Projekty, které dříve vytvářela Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, do jisté míry zastoupil Svaz neslyšících a nedoslýchavých osob v ČR. Tento svaz ve spolupráci s organizací KukátkOO, jehož součástí jsou tlumočníci z mluveného do znakového jazyka, a Českou unií neslyšících pořádá představení, která jsou jak tlumočena do znakového jazyka, tak simultánně přepisována do podoby titulků. Nedávno ve spolupráci s Divadlem Semafor uvedli hru *Domáci@šťěstí.hned*.⁴¹

4.3 Divadla neslyšících

V následující části se zaměřím na to, jaké mají neslyšící možnosti, pokud chtějí navštívit divadelní představení, kterému by rozuměli, tedy představení, které by bylo v ČZJ. Při analýze konkrétních divadel, která nabízejí představení i pro neslyšící, se zaměřím především na to, jaké prvky ve své produkci a ve svých inscenacích využívají, a jak moc jsou tedy tato představení pro neslyšící blízka ideálu uvedenému v úvodu této práce.

4.3.1 Divadlo Neslyším

Brněnské Divadlo Neslyším je v současné době jediné české divadlo pro neslyšící, které je na profesionální úrovni a jehož herecký soubor i vedení je tvořeno neslyšícími osobami.⁴² Členové souboru i vedení jsou navíc absolventy oboru Výchovná

³⁹ PŮLPÁNOVÁ, Lucie. Manželské vraždění – o tlumočeném divadelním představení. *Gong*.

⁴⁰ MIROVSKÁ, Martina. Divadlo a neslyšící. *Unie*. Praha: Česká unie neslyšících, 8. 7. 2007. ISSN 2464-7802. Online dostupné z: <http://ruce.cz/clanky/259-divadlo-a-neslysici>.

⁴¹ Divadelní představení. *Svaz neslyšících a nedoslýchavých osob v ČR*.

⁴² MAJEROVÁ, Jana. *Podoby profesionálního divadla neslyšících*. s. 41, 43.

dramatika pro neslyšící na brněnské Janáčkově akademii múzických umění (JAMU)^{43,44}, a jejich inscenace tak mají předpoklady jak k tomu, být dobře uzpůsobené pro neslyšící osoby (tedy mít všechna specifika ideální inscenace pro neslyšící), tak k tomu, být na dobré umělecké a edukativní úrovni.

Jejich dramaturgie je sice zaměřená především na dětského diváka, na jejich repertoáru však najdeme i několik představení pro dospělé. Inscenace určené pro děti jsou především známé pohádky, jako například *O kohoutkovi a slepičce* (2019), *Perníková chaloupka* (2018) a spoustu dalších.⁴⁵ Pro dospělé uvádějí tituly jako *Helen Kellerová* (2019) a *Etika* (2017). *Helen Kellerová* je dokumentární drama o americké spisovatelce, která se sice potýkala se sluchovým i zrakovým postižením, ale přesto se stala úspěšnou.⁴⁶ *Etika* je pak edukativní inscenace o tom, jak by se lidé neměli chovat ve společnosti.⁴⁷ Dětské inscenace v Divadle Neslyším tedy mají za cíl pobavit a přivést děti do styku s divadlem, ale také vzdělávat, jelikož pohádky mají ve většině případů ponaučení a ukazují dětem, co by měly nebo naopak neměly dělat. Inscenace pro dospělé jsou zasazeny do kontextu komunity neslyšících, což vzbuzuje v neslyšícím obyvatelstvu velký zájem.

Autory scénářů v Divadle Neslyším jsou sami herci či režiséri, jedná se tedy o osoby, které jsou součástí komunity neslyšících. Také ostatní tvůrci, kteří se podílejí na vzniku těchto představení, patří do této komunity.⁴⁸

Divadlo Neslyším tedy tvoří nejideálnější podoby inscenací pro neslyšící, které můžeme v České republice zhlédnout. Divadlo je však bohužel spíše zájezdovým divadlem a nemá tedy žádnou stálou scénu. Nejčastěji můžeme jejich představení vidět

⁴³ KAMENÍK, Petr a David PODSEDNÍK. Mga. Petra Vaňurová. *Divadlo Neslyším*. [web]. [cit. 2021-02-10]. Dostupné z:

http://www.neslysim.cz/cze/o_nas/kdo_jsme/mga_petra_vanurova/.

⁴⁴ KAMENÍK, Petr a David PODSEDNÍK. Bca. Ivica Tichá. *Divadlo Neslyším*. [web]. [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: http://www.neslysim.cz/cze/o_nas/kdo_jsme/bca_ivica_ticha/,

⁴⁵ KAMENÍK, Petr a David PODSEDNÍK. Pro děti. *Divadlo Neslyším*. [web]. [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: <http://www.neslysim.cz/cze/repertoardetail/deti/>.

⁴⁶ KAMENÍK, Petr a David PODSEDNÍK. Helen Kellerová. *Divadlo Neslyším*. [web]. [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: http://www.neslysim.cz/cze/detail/repertoar/helen_kellerova/.

⁴⁷ KAMENÍK, Petr a David PODSEDNÍK. Etika. *Divadlo Neslyším*. [web]. [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: <http://www.neslysim.cz/cze/detail/repertoar/etika/>.

⁴⁸ KAMENÍK, Petr a David PODSEDNÍK. Bc. Jan Fiurášek. *Divadlo Neslyším*. [web]. [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: http://www.neslysim.cz/cze/o_nas/kdo_jsme/bc_jan_fiurasek/.

v Divadle Husa na provázku na jejich Sklepní scéně, ale dále hrají především na objednaní ve školkách a školách pro sluchově postižené děti.⁴⁹

4.4 Divadla uzpůsobená neslyšícím

4.4.1 Švandovo divadlo na Smíchově

Smíchovské Švandovo divadlo se sice na popud jedné z divaček snaží přizpůsobit své inscenace pro neslyšící, bohužel se však jedná o klasická přestavení, ke kterým jsou pouze promítány titulky. Takovéto inscenace jsou v divadle na programu od začátku roku 2015. Tato varianta je sice lepší, než kdyby zde nebyly titulky žádné, nicméně do ideální podoby inscenace pro neslyšící má daleko. Navíc jsou tato představení s titulky pro neslyšící na programu divadla pouze jednou za měsíc.⁵⁰

Ve Švandově divadle mají promluvy různých postav různou barvu. To neslyšícím alespoň usnadní rozeznat, která postava zrovna promlouvá. Tabule s titulky je však umístěna nad hledištěm, a neslyšícímu divákovi tak mohou unikat důležité momenty na scéně. Neslyšící diváci mají také velký zájem o doprovodné aktivity, které Švandovo divadlo pořádá, a tak divadlo tyto aktivity neslyšícím přizpůsobuje a organizuje pohybové, scénografické a kostymérské workshopy přímo pro ně.⁵¹

4.4.2 Divadlo Kampa

Pražské Divadlo Kampa si klade za cíl spojovat lidi z různých společenských skupin, a tedy i slyšící s neslyšícími. V současnosti sice žádnou inscenaci pro neslyšící neuvádí, ale v minulosti již uvedlo několik inscenací v režii Jaroslava Duška, jako například *U výčepu* (2009) nebo *Jonathan Livingston Racek* (2007, obnovená premiéra

⁴⁹ MAJEROVÁ, Jana. *Podoby profesionálního divadla neslyšících*. s. 41.

⁵⁰ Představení pro neslyšící diváky: První pražské divadlo, které uvádí představení s českými titulky pro neslyšící. *Švandovo divadlo na Smíchově*.

⁵¹ Technika pomáhá sluchově postiženým. Televizní klub neslyšících. *Česká televize*. ČT2 2. 5. 2018. 17:20 – 24:50. [cit. 2021-01-31]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1096066178-televizni-klub-neslysicich/218562221800008/>.

2015).⁵² Jednalo se o inscenace, které byly hrány především neslyšícími, kteří na jevišti promlouvali pouze jazykem pro neslyšící a jejich promluvy byly dabovány pro slyšící obecenstvo. V případě, že byl na jevišti slyšící herec, jako například Jaroslav Dušek v inscenaci *U Výčepu*, vstoupil do hry jeho tlumočník, který překládal jeho promluvy do znakového jazyka.^{53, 54} Obě tyto hry jsou spíše statického charakteru bez akčních scén, což zaručuje, že je hercům vždy vidět na obličej i na ruce a že jim je tedy dobře rozumět.

4.4.3 Buranteatr

Buranteatr sídlící v Brně v současné době také nemá na repertoáru žádnou inscenaci pro neslyšící. Jak už ale sami o sobě píšou, zaměřují se „na novou činohru, fyzické divadlo a hraniční divadelní formy.“⁵⁵ Touto „hraniční formou“ tedy může být i divadlo pro neslyšící. V minulosti již takovouto inscenaci uvedli – jednalo se o úpravu *Alenky v říši divů* spisovatele Lewise Carrolla, kterou představili pod názvem *Alenka v říši znaků* (2017). V této inscenaci se kombinoval znakový jazyk a mluvená čeština podle toho, jestli byl herec slyšící, nebo neslyšící. Ve většině případů měla jedna postava dva herce, kteří ji představovali – jednoho slyšícího a druhého neslyšícího, a oba tedy promlouvali simultánně.⁵⁶ Tato forma inscenace je sice přijatelná pro obě komunity lidí, ale může způsobit, že bude divák zmaten z množství postav, které se na jevišti nacházejí.

4.4.4 Divadlo Na Jezerce

V Divadle Na Jezerce od roku 2005 až do současné doby inscenují hru *Manželské vraždění*. Hra je původně nazkoušená pro slyšící diváky, v roce 2009 se však ke hře přidali dva neslyšící tlumočníci. Původně bylo zamýšleno tlumočení stínové, kvůli prostoru se však nakonec rozhodlo, že bude představení tlumočeno staticky, tedy že budou tlumočníci tlumočit mimo jeviště. Pro neslyšícího diváka bylo tlumočení ve hře

⁵² VOGO. Záměr a historie. *Divadlo Kampa*. [web]. [cit. 2021-04-24]. Dostupné z: <https://www.divadlokampa.cz/zamer-a-historie>.

⁵³ Jonathan Livingston Racek. *Divadlo Kampa*. Česká televize.

⁵⁴ U Výčepu. *Divadlo Kampa*. Česká televize. iVysílání České televize 8. 4. 2011. [cit. 2021-02-22]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10000000034-divadlo-kampa/211251000300004-u-vycepu>.

⁵⁵ *Buranteatr*. [web]. [cit. 22-02-2021]. Dostupné z: <https://www.buranteatr.cz/theater/>.

⁵⁶ Alenka se v brněnském Buranteatru vydá do říše znaků. Česká televize.

přehledné, jelikož zde vystupují pouze dvě postavy. Vždy bylo tedy jasné, která postava zrovna promlouvá. Tlumočníci byli ale bohužel umístěni dozadu na jeviště, a tak se stávalo, že herci svým tělem znemožnili neslyšícím divákům výhled na tlumočnický.⁵⁷

4.5 Divadelní vzdělání

V České republice najdeme pouze jednu vysokou školu, která nabízí obor spojený s divadlem a neslyšícími. Tou je brněnská Janáčkova akademie múzických umění (JAMU), která má akreditovaný bakalářský a magisterský obor s názvem Výchova a divadlo pro neslyšící (VDN). Tento obor mohou studovat jak slyšící, tak neslyšící studenti, kteří mají zájem o vzdělání v oblasti pedagogiky a divadla. Absolventi oboru se „*mohou uplatnit jako lektori volnočasových aktivit v organizacích a institucích, které se zaměřují na oblast umění ve výchově a vzdělání, v divadlech i při realizaci vlastních tvůrčích projektových aktivit. Absolventi se dále uplatňují jako herci, tvůrci a tlumočníci českého znakového jazyka v České televizi, konkrétně v ČTD*“⁵⁸.⁵⁹ Studenti tohoto oboru v průběhu svého studia vytvářejí představení pro neslyšící, která jsou také volně přístupná pro veřejnost. Vidět je lze například v Divadelním studiu Marta nebo na českých i zahraničních festivalech.⁶⁰

4.6 Periodika související s divadlem neslyšících

Časopisy *Unie* a *Gong* jsou časopisy neslyšících, které často vydávají ve svých výtiscích články o divadelních představeních, která jsou pro neslyšící uzpůsobena. Mimo informace o těchto představeních a pozvánkách na ně, v nich můžeme najít i recenze na konkrétní inscenace a také spoustu jiných informací a článků s jinými tématy, než je

⁵⁷ PŮLPÁNOVÁ, Lucie. Manželské vraždění – o tlumočeném divadelním představení. *Gong*.

⁵⁸ Česká televize Děčko – kanál České televize.

⁵⁹ MARTINMODRY & DF JAMU. *Výchova a divadlo pro neslyšící*. [web]. Brno. [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: <https://studujdf.jamu.cz/specializace/vychova-a-divadlo-pro-neslysici/>.

⁶⁰ Tamtéž.

divadlo. *Unie* je dvouměsíčník, vychází tedy šestkrát ročně, zatímco *Gong* vychází pouze čtyřikrát ročně.⁶¹

4.7 Shrnutí

Komunita neslyšících je v České republice poměrně malá a nemůžeme se tedy divit tomu, že i profesionální divadelní tvorba a obecně inscenace uzpůsobené neslyšícím občanům se koncentrují do velkých měst, konkrétně především do Prahy a Brna. Je to právě Brno, kde najdeme jediné české profesionální divadlo pro neslyšící a také vysokou školu, která však vzdělává studenty především v oblasti herectví a teorie, nikoliv v režii a dramaturgii divadla pro neslyšící. Představení, která jsou původně nazkoušena pro slyšící obecnost, ale jsou uzpůsobena i pro neslyšící diváky, se naopak koncentrují spíše v Praze. Tato představení jsou nejčastěji otitulkovaná nebo jsou simultánně staticky tlumočena do ČZJ. V Česku jsou pravidelně vydávány dva časopisy neslyšících, jejichž součástí jsou také články o divadle.

⁶¹ PÁNEK, Petr. Časopisy pro neslyšící – Rozhovor s Lucií Křesťanovou a Romanou Mázerovou. *Unie*. Praha: Česká unie neslyšících, 11. 12. 2005. ISSN 2464-7802. Online dostupné z: <http://ruce.cz/clanky/117-casopisy-pro-neslysici>.

5. Spojené státy americké

5.1 Komunita neslyšících

V následující části bych chtěla rozebrat komunitu neslyšících stejným způsobem, jakým jsem to dříve udělala v kontextu České republiky. Mým cílem je tedy vypočítat, jaké procento neslyšících osob mluví ASL, a mají tedy potřebné predispozice pro návštěvu mluveného divadla neslyšících ve Spojených státech amerických. V hodnotách z České republiky jsem měla k dispozici čísla z roku 2007, zatímco v USA mám hodnoty z roku 2000. Porovnání těchto dvou situací tedy nebude úplně přesné, ale pro cíl mé práce je tento fakt zanedbatelný, jelikož se mi jedná především o přibližné procento neslyšících z celkového počtu obyvatel v daných státech.

Americký znakový jazyk je čtvrtým nejužívanějším jazykem v USA.⁶² V roce 2000 bylo ve Spojených státech 28,6 milionů obyvatel, kteří měli větší či menší míru sluchového postižení⁶³. Od tohoto čísla ale opět musíme odečíst počet obyvatel, kteří ohluchli stářím nebo nemají tak závažné sluchové postižení, a nemůžeme tedy u nich předpokládat, že jsou uživateli amerického znakového jazyka. Jelikož se ale průzkumy v komunitě neslyšících nedělají často, ohledně množství těžce nedoslýchavých, prakticky hluchých a úplně hluchých mám k dispozici čísla z roku 1990. Předpokládejme tedy, že o 10 let později se bude statisticky jednat o stejné procento z celkového množství sluchově postižených. Takto závažně sluchově postižených lidí bylo v roce 1990 dohromady 10,3 %.⁶⁴ Pokud bychom tedy měli určit počet obyvatel, kteří mají predispozice pro návštěvu divadel neslyšících, bylo by to přibližně 2 945 800.

Nyní, když už přibližně víme, kolik je ve Spojených státech počet neslyšících, kteří mohou chodit do divadel pro neslyšící, můžeme si vypočítat procento takovýchto osob z celkového počtu obyvatel USA. V roce 2000 byl celkový počet obyvatel

⁶² PAVLOVIČOVÁ, Iveta. *Divadlo Neslyšících a nové cesty*. Brno: Agentura Pořádání kulturních akcí, 2002, s. 94.

⁶³ HRUBÝ, Jaroslav. Tak kolik těch sluchově postižených u nás vlastně je? *Speciální pedagogika*. s. 282.

⁶⁴ Tamtéž. s. 281.

281 403 829.⁶⁵ Závažně sluchově postižené osoby tak z tohoto čísla činí přibližně 1,04 %.

5.2 Organizace neslyšících související s divadlem

Ve Spojených státech amerických najdeme tři organizace, které pracují s neslyšícími skrze divadlo, nebo se jim snaží divadelní kulturu zpřístupnit. První z nich je ICODA – International Center on Deafness and the Arts through Education (Mezinárodní středisko pro hluchotu a umění ve vzdělávání). Tato mezinárodní organizace sídlící blízko Chicaga má za cíl vzdělávat a obohacovat jak neslyšící nebo nedoslýchavé, tak i slyšící skrze divadelní pedagogiku. Snaží se také rozšířit povědomí o kultuře neslyšících a posilovat vztahy mezi různými menšinami.⁶⁶ ICODA nabízí množství rozličných programů a aktivit, jako například webináře a tábory. Dále je jeho součástí několik skupin, které tvoří divadelní inscenace. Příkladem jsou CenterLight Theatre, ICODance Company a Story-n-Sign.⁶⁷ Všechny tyto soubory propojují ASL spolu s mluvenou angličtinou, každá se však specifikuje na něco jiného, ať už je to tanec propojený se znakovým jazykem, poezie, nebo činohra.^{68,69} Představení a ostatní aktivity jsou sice především pro neslyšící, a vystupující jsou tedy převážně neslyšící osoby, ale jejich součástí je také několik nedoslýchavých a slyšících, kteří tlumočí do mluvené angličtiny. A to buď přímo na pódiu jako vedlejší postavy, nebo z jeho boku. Na jejich programu jsou buď adaptace známých her, muzikálů, básní a písní, nebo jejich autorské inscenace. Příkladem adaptace slavného muzikálu může být například *West Side Story*

⁶⁵ mik. Sčítání lidu v USA: Obyvatel přibývá, ale tempo je nejnižší od roku 1930. *Hospodářské noviny*. [online]. 21. 12. 2010. [cit. 2021-04-25]. ISSN 1213-7693. Dostupné z: <https://zahranicni.ihned.cz/c1-48881370-scitani-lidu-v-usa-obyvatel-pribyva-ale-tempo-je-nejnizsi-od-roku-1930>.

⁶⁶ About ICODA. ICODA. [web]. [cit. 2021-03-28]. Dostupné z: <http://www.oneillustration.com/clients/ICODA/WWW/about/index.html>.

⁶⁷ Programs. ICODA. [web]. [cit. 2021-03-28]. Dostupné z: <http://www.oneillustration.com/clients/ICODA/WWW/programs/index.html>.

⁶⁸ ICODance. ICODA. [web]. [cit. 2021-03-28]. Dostupné z: <http://www.oneillustration.com/clients/ICODA/WWW/programs/ICODance.html>.

⁶⁹ CenterLight Family Theatre. ICODA. [web]. [cit. 2021-03-28]. Dostupné z: <http://www.oneillustration.com/clients/ICODA/WWW/programs/centerlight.html>.

(2010).⁷⁰ Všechny tyto spolky však nejsou profesionálními divadly, a proto je v této práci zmiňuji pouze okrajově.

Další organizací je Cleveland Hearing & Speech Center (Centrum sluchu a řeči v Clevelandu), jehož součástí je od roku 2007 skupina SignStage, která byla původně divadlem pro neslyšící pod názvem Cleveland SignStage Theatre. Nyní vytváří interaktivní vzdělávací programy, kurzy a představení o komunitě a kultuře neslyšících. Hrají pro skupinky neslyšících studentů s cílem je rozvíjet a zvýšit jejich sebevědomí. V rámci těchto kurzů využívají divadelní praktiky a americký znakový jazyk.⁷¹

Poslední organizací, kterou zmíním, je Hands On sídlící v New Yorku, která se snaží zpřístupnit umělecké a kulturní události pro neslyšící a nedoslýchavé osoby. Na svých webových stránkách mají přehledný kalendář, ve kterém si neslyšící mohou jednoduše zjistit, kdy a jaké představení pro ně bude přístupné a jakým způsobem. Některá představení jsou totiž jen otitulkovaná, nebo jsou jen tlumočená do ASL, a některá jsou pro ně zpřístupněna oběma způsoby.⁷²

5.3 Divadla neslyšících

V této části zmíním divadla ve Spojených státech amerických, která se specializují na tvorbu pro neslyšící komunitu. V charakteristikách konkrétních divadel se opět budu soustředit na kritéria, která jsem si na začátku této práce vymezila, a také na podobnost produkovaných inscenací s pomyslným ideálním typem takovýchto produkcí.

5.3.1 National Theatre of the Deaf (Národní divadlo Neslyšících)

National Theatre of the Deaf je nově od začátku divadelní sezóny 2020/2021 situováno mimo svou dřívější scénu v Connecticutu také v hlavním městě USA, tedy ve Washingtonu, D.C. Inscenace v tomto divadle jsou uzpůsobené jak neslyšícím, tak

⁷⁰ CenterLight Family Theatre. *ICODA*.

⁷¹ SignStage. *Cleveland Hearing & Speech Center*. [web]. [cit. 2021-04-01]. Dostupné z: <https://www.chsc.org/community-center-for-the-deaf-hard-of-hearing/signstage>.

⁷² Lyric Systems, LLC. Events – Filter. *Hands On*. [web]. New York. [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://handson.org/event/2020/01/01/month/hointerpret/all/1>.

slyšícím díky kombinaci obou jazyků – amerického znakového jazyka a mluveného anglického jazyka. Divadlo se snaží o popularizaci znakového jazyka a také propagování komunity neslyšících. Přestože zaměstnává i slyšící zaměstnance, stále převládá počet neslyšících herců, režisérů a ostatních osob důležitých pro vznik inscenací a řízení divadla.⁷³

Na repertoáru divadla najdeme jak adaptace známých děl například Ibsena či Voltaira, tak i jejich původní inscenace.⁷⁴ Divadlo se také vytváří různé vzdělávací programy a aktivity. Můžeme zmínit například Theatre Immersion Program (TIP), který se snaží v několika dnech rozšířit divadelní obzory a schopnosti neslyšících žáků středních škol. V tomto programu jsou přednášky například na téma komediální herectví, překlad znakového jazyka, písničky ve znakovém jazyce, improvizace, make-up, psaní divadelních her a mnoho dalších.⁷⁵

Součástí National Theatre of the Deaf je Little Theatre of the Deaf (Malé divadlo Neslyšících), které se zaměřuje na tvorbu pro děti a mládež.⁷⁶

5.3.2 Deaf West Theatre (Západní divadlo Neslyšících)

Deaf West Theatre, které sídlí v Los Angeles, se snaží propojit svět slyšících a neslyšících, a to co se jejich zaměstnanců i produkce týče. Jejich cílem tedy není zaměstnávat pouze nebo především neslyšící, ale osoby z obou skupin – slyšící i neslyšící.⁷⁷ Za neslyšící promlouvají nebo zpívají jejich tlumočníci, kteří nejsou na scéně. Znakují však všichni – neslyšící i slyšící.⁷⁸

Na repertoáru Deaf West Theatre najdeme jak názvy klasických děl, tak i těch původních. Mimo činohru je také můžeme spatřit v muzikálových představeních.⁷⁹

⁷³ About. *National Theatre of the Deaf*. [web]. [cit. 2021-03-28]. Dostupné z: <https://ntd.org/about-us/>.

⁷⁴ MAJEROVÁ, Jana. *Podoby profesionálního divadla neslyšících*. s. 28.

⁷⁵ Celebrating A Successful Virtual NTD TIP Program With Aspiring Theatre Deaf High School Youth! *National Theatre of the Deaf*. [web]. [cit. 2021-03-28]. Dostupné z: <https://ntd.org/celebrating-a-successful-virtual-ntd-tip-program-with-aspiring-theatre-deaf-high-school-youth/>.

⁷⁶ MAJEROVÁ, Jana. *Podoby profesionálního divadla neslyšících*. s. 28.

⁷⁷ Tamtéž. s. 29.

⁷⁸ cunytv75, 2. 11. 2015, *Theater Talk: „Spring Awakening“*.

⁷⁹ MAJEROVÁ, Jana. *Podoby profesionálního divadla neslyšících*. s. 29.

Jedním z významných muzikálů, za který byli dokonce šestkrát oceněni cenou Ovation Awards, byl muzikál *Spring Awakening (Procitnutí jara)* (2015). V minulosti však získali ocenění za mnoho dalších inscenací.⁸⁰ Mimo tvorbu inscenací se zabývají také tvorbou workshopů a vzdělávacích seminářů pro neslyšící děti zaměřených na kulturu a umění.⁸¹

5.3.3 New York Deaf Theatre (Divadlo Neslyšících v New Yorku)

Jak už je jisté z názvu patrné, New York Deaf Theatre sídlí ve městě New York. Zaměstnávají sice primárně neslyšící umělce a jejich inscenace jsou také především pro neslyšící, ale pracovat tam nebo navštívit jejich divadlo může i slyšící člověk. Na repertoáru mají jak původní inscenace, tak adaptace těch známých.⁸²

Svá představení se snaží přetvořit do podoby, jako by byly vyprávěné z pohledu neslyšícího člověka. Skrze svá představení se ale snaží spojit se všemi diváky – slyšícími i neslyšícími. Proto jsou jejich inscenace vždy přístupné oběma skupinám. Pro neslyšící je většinou příběh vyprávěn v ASL a pro slyšící buď skrze mluvený anglický jazyk, nebo titulky. V některých představeních dokonce nevyužívají ani mluvený ani znakový jazyk. V inscenaci *Tituts* (2016) využívají tzv. vizuální jazyk (visual vernacular), který připomíná pantomimu a kterému rozumí jak slyšící, tak neslyšící diváci.⁸³

5.3.4. Sunshine 2.0

Sunshine 2.0 je profesionální divadelní uskupení, které funguje při Rochester Institute of Technology (Technologickém Institutu Rochester), konkrétně pak při National Technical Institute for Deaf in Rochester (Národním Technologickém Institutu

⁸⁰ GELT, Jessica. Ovation Awards 2015: Wins for Deaf West's 'Spring Awakening,' Circle X's 'Trevor'. *Los Angeles Times*. [web]. Los Angeles: 10. listopad 2015. [cit. 2021-04-01]. Dostupné z: <https://www.latimes.com/entertainment/arts/culture/la-et-cm-2015-ovation-awards-spring-awakening-trevor-20151109-story.html>.

⁸¹ MAJEROVÁ, Jana. *Podoby profesionálního divadla neslyšících*. s. 29.

⁸² Past Shows. *New York Deaf Theatre*. [web]. [cit. 2021-04-25]. Dostupné z: <https://newyorkdeaftheatre.org/past-shows>.

⁸³ TDF, 10. 5. 2018, *Meet the Theatre: New York Deaf Theatre*. YouTube video. [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=am_INcwPzFY&ab_channel=TDF.

pro Neslyšící Rochester), který je jeho součástí. Toto uskupení však nemá žádnou stálou scénu a je spíše zájezdovým divadlem.⁸⁴

Jejich produkci tvoří jejich autorské inscenace zaměřené na vědu, technologii, techniku, umění a matematiku. Snaží se také ale vzdělávat prostřednictvím témat ze světa neslyšících, které do těchto inscenací vkládají. Na jevišti herci znakují ASL a někteří z nich zároveň i mluveným anglickým jazykem. Za ty, kteří jsou neslyšící, mluví jejich slyšící herečtí kolegové. Ti tedy překládají do mluvené angličtiny nejen to, co znakují oni sami, ale také to, co znakují jejich neslyšící kolegové. Mimo tvorbu inscenací se věnují také workshopům, které zaměřují například na znakování písní, divadelní techniku nebo práci s tělem.⁸⁵

5.3.5 Hands In!

Skupina Hands In! je sice složená především ze slyšících členů, ale své inscenace tvoří především pro neslyšící diváky. Na jevišti totiž promlouvají pouze ASL a simultánně je vše tlumočeno do mluveného anglického jazyka. Často ve svých inscenacích využívají písně, a proto na jejich repertoáru najdeme spíše muzikály. Scénáře, na kterých jsou dále postavené inscenace, které produkují, jsou vždy originály a jsou napsány neslyšícími umělci. Ve znakovém jazyce kromě inscenací nabízejí také workshopy, přednášky a jiná vystoupení.⁸⁶

5.4 Divadla uzpůsobená neslyšícím

5.4.1 Cincinnati Playhouse in the Park (Divadlo v parku, Cincinnati)

Cincinnati Playhouse in the Park je běžné divadlo pro slyšícího diváka, které má dvě scény. Snaží se však zpřístupnit divadlo i znevýhodněným osobám, a je tak přístupné kromě neslyšícího diváka i pro nevidomého či tělesně postiženého. Neslyšící však mohou navštívit pouze jednu ze scén, a to Robert S. Marx Theatre (Divadlo Roberta S.

⁸⁴ Overview. Sunshine 2.0. *Rochester Institute of Technology*. [web]. [cit. 2021-03-28]. Dostupné z: <https://www.rit.edu/ntid/sunshine/overview>.

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ About us. *Hands In!*. [web]. [cit. 2021-04-04]. Dostupné z: <https://www.handsinpresents.org/who-we-are.html>.

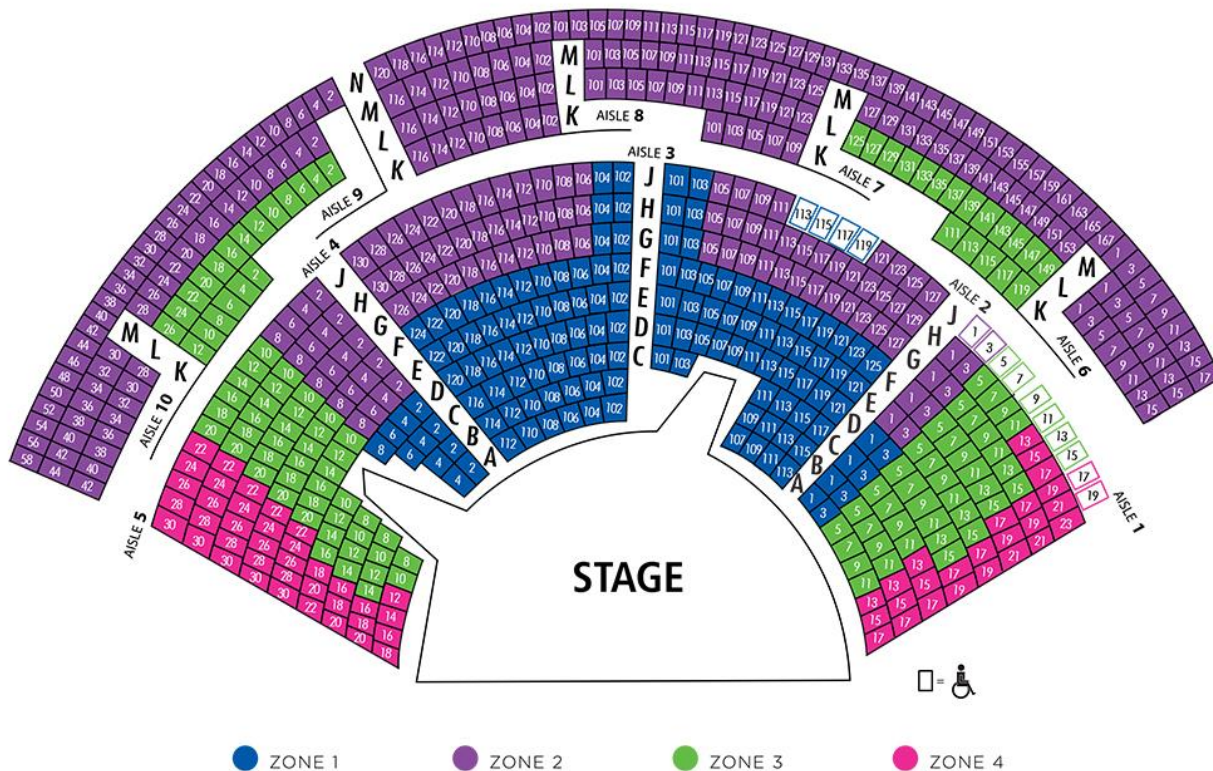
Marxe), ve kterém jsou představení staticky tlumočena do znakového jazyka. Nejsou ale bohužel tlumočena při každém jejím uvedení, ale pouze jednou, a to třetí neděli po její premiéře. Navíc je třeba si koupit vstupenku pouze v určité oblasti hlediště, aby neslyšící divák viděl jak na tlumočnicka, tak na jeviště současně. Tlumočnick stojí dole v 5. uličce a divadlo doporučuje neslyšícím koupit vstupenky v blízkosti uličky 2 a 3.⁸⁷ To ale znamená, že je mezi neslyšícím divákem a tlumočnickem jeviště, na kterém se odehrává scéna. Mohl by tak vzniknout problém, kdyby divák na tlumočnicka kvůli akci na scéně neviděl. Problémem by také mohla být velká vzdálenost mezi divákem a tlumočnickem. Půdorys divadelního prostoru Robert S. Marx Theatre můžeme vidět na Obrázek (1): Půdorys divadelního prostoru Robert S. Marx).

Na jejich repertoáru najdeme klasická i současná díla zpracovaná do podoby činohry i muzikálů. Jako příklad můžeme uvést *Christmas Carol* Charlese Dickense nebo hru *Summerland*, jejíž autorkou je Arlitia Jones.⁸⁸

⁸⁷ Accessibility. *Cincinnati Playhouse in the Park*. [web]. [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://www.cincyplay.com/visit/accessibility>.

⁸⁸ Shows and Events. *Cincinnati Playhouse in the Park*. [web]. [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://www.cincyplay.com/tickets/shows-and-events>.

ROBERT S. MARX THEATRE

Obrázek (1)⁸⁹: Půdorys divadelního prostoru Robert S. Marx Theatre

5.5 Divadelní vzdělání

Ve Spojených státech amerických mohou neslyšící studovat dvě univerzity, které je připraví na pozdější kariéru v divadle.

První z nich je Gallaudet University (Gallaudetova univerzita), která se nachází ve Washingtonu, D.C. Jedná se o univerzitu zaměřenou primárně na neslyšící studenty, a tudíž jsou všechny předměty vyučovány v ASL. Mimo spoustu jiných studijních programů zde můžeme najít také programy spojené s divadlem, díky kterým se mohou neslyšící v budoucnu podílet na tvorbě divadelních inscenací. Takovýmto oborem je

⁸⁹ Frequently Asked Questions. *Cincinnati Playhouse in the Park*. [web]. [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://www.cincyplay.com/visit/frequently-asked-questions>.

obor Divadelní studia: produkce, nebo obor Tanec.^{90,91} Studenti těchto zmíněných programů již během svého studia a také po něm tvoří různé inscenace. Neslyšící studenti na jevišti pouze znakují a většina představení je simultánně tlumočena také do anglického jazyka. Na programu můžeme vidět především adaptace již existujících her nebo i pohádek. Jako příklad můžeme uvést divadelní hry *Midsummer Night's Dream* (*Sen noci svatojánské*) (2016) Williama Shakespeara a *A Raisin in the Sun* (*Rozinka na slunci*) (2018) napsanou Lorraine Hansberry nebo pohádku *Bunnicula* (2017). V tomto případě se jedná o adaptaci kresleného televizního seriálu.⁹²

Druhá vysoká škola, na které mohou neslyšící studovat divadlo, se nachází v Rochestru. Konkrétně mohou studovat obor Múzická umění na Department of Performing Arts at National Technical Institute for Deaf in Rochester (Katedra múzických umění na Národním Technologickém Institutu pro neslyšící Rochester). Na základě volitelných předmětů se mohou absolventi tohoto oboru stát herci, tanečníky, scénáristy, režiséry, maskérkami nebo divadelními techniky.⁹³ V rámci studia tvoří studenti inscenace, které hrají společně se slyšícími studenty, kteří promlouvají ve stejnou chvíli, kdy neslyšící studenti znakují. Inscenace jsou tak přístupné pro slyšící i neslyšící diváky.⁹⁴

V Bostonu se také nachází Northeastern University (Severovýchodní Univerzita), která nabízí mnoho oborů spojených s komunitou neslyšících, včetně oboru Americký znakový jazyk a divadlo. Tento obor však není určen pro samotné neslyšící,

⁹⁰ B.A. in Theatre Arts: Production/Performance. *Gallaudet University*. [web]. [cit. 2021-03-28]. Dostupné z: <https://gallaudet.smartcatalogiq.com/2020-2021/Undergraduate-Catalog/Undergraduate-Education/Undergraduate-Majors-and-Minors/Department-of-Art-Communication-and-Theatre-ACT/Theatre-Arts/B-A-in-Theatre-Arts-Production-Performance>.

⁹¹ Minor in Dance. *Gallaudet University*. [web]. [cit. 2021-03-28]. Dostupné z: <https://gallaudet.smartcatalogiq.com/en/2020-2021/Undergraduate-Catalog/Undergraduate-Education/Undergraduate-Majors-and-Minors/Department-of-Art-Communication-and-Theatre-ACT/Theatre-Arts/Minor-in-Dance>.

⁹² Gallaudet U, 8. 12. 2016, *Gallaudet Theatre Arts Presents: William Shakespeare's A Midsummer Night's Dream – Fall 2016*. YouTube video. [cit. 2021-03-28]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=XF4km448ME&list=PLURHALB7xGb_A1OvckUjQsWWeYUGs_10L&index=1&ab_channel=GallaudetU.

⁹³ Performing Arts. Department of Performing Arts. *Rochester Institute of Technology*. [web]. [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://www.rit.edu/study/performing-arts-certificate>.

⁹⁴ Department of Performing Arts. *Rochester Institute of Technology*. [web]. [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://www.rit.edu/ntid/performing-arts>.

ale pro ty, kteří by se chtěli naučit ASL a dozvědět se něco o kultuře neslyšících, a zároveň pro ty, kteří by se chtěli podílet na tvorbě inscenací. V rámci studia mají totiž studující mimo předměty zaměřené na divadlo také ty, které vyučují americký znakový jazyk od počátku.⁹⁵

5.6 Periodika související s divadlem neslyšících

Přesto, že se časopis *American Theatre* (Americké divadlo) neorientuje pouze na divadlo pro neslyšící, najdeme v něm i několik článků, které jsou na toto téma zaměřené. Nejde ale o divadelní reflexe či recenze, ale pouze o informativní články o divadelním dění. Tento časopis vychází většinou jednou za měsíc jak v tištěné, tak v online podobě.⁹⁶

5.7 Shrnutí

Komunita neslyšících je ve Spojených státech amerických poměrně velká – průměrně je neslyšící každý stý občan. Proto zde najdeme i větší množství profesionálních divadel, která jim jsou uzpůsobena. Za místa s největší koncentrací neslyšících osob, kteří mají zájem o návštěvu divadla, považují New York a Washington, D.C. V New Yorku se nachází New York Deaf Theatre a organizace Hands On zpřístupňující neslyšícím tlumočená nebo otitulkovaná představení dalších divadel v New Yorku. Ve Washingtonu, D.C. se nově nachází National Theatre of the Deaf a také nejstarší univerzita pro neslyšící, která nabízí také obor související s divadlem – Gallaudet University.

Mnoho z amerických divadel je dobře uzpůsobeno neslyšícímu divákovi, a to už jenom proto, že většina jejich zaměstnanců (včetně herců) jsou neslyšící osoby, což samozřejmě přispívá ke vzniku pomyslné ideální inscenace pro neslyšící diváky. Přímo na jevišti můžeme vidět americký znakový jazyk v pěti profesionálních divadlech z šesti

⁹⁵ American Sign Language and Theatre, BS. *Northeastern University*. [web]. [cit. 2021-04-04]. Dostupné z: <http://catalog.northeastern.edu/undergraduate/social-sciences-humanities/cultures-societies-global-studies/american-sign-language-theatre-bs/#text>.

⁹⁶ American Theatre Editors. Deaf West's 'Spring Awakening' Honored With Champions for Change Award. Theatre Communications Group. *American Theatre*. [web]. [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://www.americantheatre.org/>.

zmíněných. Často se také režiséři a tvůrci inscenací snaží zasadit příběhy do kontextu komunity neslyšících. Jelikož jsou právě tito tvůrci většinou také z této komunity, nebo o ní mají alespoň nějaké povědomí, nestává se, že by měl neslyšící divák problém například s porozuměním znakovému jazyku, který na jevišti vidí.

Na repertoáru amerických divadel najdeme často mimo činoherní představení také muzikály. To není pro tuto komunitu nic neobvyklého. I když může slyšícímu člověku připadat nepochopitelné, že neslyšící člověk navštěvuje muzikál, pravdou je, že si jej může užít stejně kvalitně jako slyšící divák. Způsob znakování je u písní jiný než u běžné řeči. Neslyšící divák tedy pozná, kdy herec mluví a kdy zpívá. Neslyšící osoba navíc hudbu cítí svým tělem – vnímá vibrace, které hudba v reproduktorech produkuje. Hudbu navíc doprovázejí také světla z reflektorů, a jejich barva, intenzita nebo také rychlost blikání přispívá k jejímu vnímání.

Neslyšící, kteří mají zájem o tvorbu divadelních inscenací, mají možnost studovat na dvou školách, a to ve Washingtonu, D.C. a v Rochestru. Slyšící, kteří by chtěli pracovat v divadle s neslyšícími osobami, pak mohou studovat v Bostonu.

American Theatre je časopis, ve kterém najdeme články (kromě jiných divadelních témat) také o divadle neslyšících.

6. Velká Británie

6.1 Komunita neslyšících

V této části bych opět chtěla vypočítat, kolik procent neslyšících, kteří mají predispozice k návštěvě divadla pro neslyšící, ve Velké Británii žije. Zatímco v části o České republice jsem měla data z roku 2007 a v sekci o Spojených státech amerických z roku 2000, v této části o Velké Británii mám údaje z roku 2011. V tomto roce bylo v Británii 151 000 obyvatel, kteří používají britský znakový jazyk⁹⁷, a mají tedy potřebné předpoklady pro návštěvu divadla neslyšících. V roce 2011 bylo ve VB 63 182 180 obyvatel⁹⁸. Ve Velké Británii je tedy z celkového počtu obyvatel 0,24 % uživatelů britského znakového jazyka.

6.2 Organizace neslyšících související s divadlem

Ve Velké Británii najdeme organizaci Ramps on the Moon (Rampy až na měsíc) sdružující sedm britských divadel. Členská divadla se snaží zaměstnávat osoby s různými druhy znevýhodnění, umožnit takovýmto osobám plnohodnotný zážitek z divadelních představení a šířit povědomí o jejich zkušenostech z tvorby takovýchto inscenací. Divadla, která jsou touto organizací sdružená, jsou New Wolsey Theatre (Nové Wolseyho divadlo), Birmingham Repertory Theatre (Repertoárové divadlo v Birminghamu), Theatre Royal Stratford East (Královské divadlo ve východním Stratfordu), Nottingham Playhouse (Divadlo v Nottinghamu), Leeds Playhouse (Divadlo v Leeds), Sheffield Theatres (Divadla v Sheffieldu) a Graeae Theatre (Divadlo Graeae).

⁹⁷ Facts and figures. *Royal National Institute for Deaf People*. [web]. [cit. 2021-04-05]. Dostupné z: <https://rnid.org.uk/about-us/research-and-policy/facts-and-figures/>.

⁹⁸ Population by single year of age and NUTS 3 region. *Eurostat*. 2011. [online tabulka]. [cit. 2021-04-05]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/cens_11ag_r3/default/table?lang=en.

Graeae Theatre budu dále rozebírat v části ‚Divadla pro neslyšící‘, jelikož toto divadlo se přímo na tvorbu pro osoby s postižením a neslyšící osoby specializuje.⁹⁹

Mimo Graeae Theatre se žádné z divadel přímo nesoustřeďuje pouze na tvorbu inscenací pro neslyšící. Jejich představení jim však uzpůsobena jsou. Všechna jsou tlumočená do BSL, otitulkovaná nebo obojí. Několik jejich zaměstnanců i diváků patří do komunity neslyšících, ale primárně se jejich tvorba zaměřuje na slyšící osoby.¹⁰⁰

Každý rok navíc jedno z členských divadel vede tvorbu inscenace, která je následně hrána ve všech ostatních členských divadlech. V minulosti byly takto vytvořeny inscenace *Oliver Twist* (2020) ve vedení Leeds Playhouse, *Our Country's Good* (2020) ve vedení Nottingham Playhouse Theatre Company a mnoho dalších. Některé inscenace jsou tlumočeny zónově, v některých neslyšící znakují a jejich promluvy jsou simultánně tlumočeny do mluveného anglického jazyka a všechny jsou také otitulkované.¹⁰¹

6.3 Divadla neslyšících

6.3.1 Deafinitely Theatre (Divadlo Deafinitely)

Toto divadlo hraje svá představení v Londýně, ale také pořádá zájezdy po celé Velké Británii. Snaží se zpřístupnit svá představení všem – i slyšícím, i neslyšícím a jejich cílem je, aby bylo divadlo neslyšících bráno a ceněno jako rovnocenná součást britské divadelní scény. To se jim daří velice dobře, jelikož byli nominováni například na cenu Broadway World UK Award a vyhráli cenu Off West End Theatre Award za nejlepší inscenaci, kterou byla inscenace *Contractions (Kontrakce)* (2017). Ve svých inscenacích kombinují britský znakový jazyk a mluvený anglický jazyk.^{102,103}

⁹⁹ About us. *Ramps on the Moon*. [web]. [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://www.rampsonthemoon.co.uk/about-us/>.

¹⁰⁰ Tamtéž.

¹⁰¹ Shows. *Ramps on the Moon*. [web]. [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://www.rampsonthemoon.co.uk/shows/>.

¹⁰² What we do. *Deafinitely theatre*. [web]. [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://www.deafinitelytheatre.co.uk/what-we-do>.

¹⁰³ Our history. *Deafinitely theatre*. [web]. [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://www.deafinitelytheatre.co.uk/our-history>.

Na repertoáru divadla Deafinitely najdeme anglickou klasiku (Shakespearovy hry) nová dramata jako například *4.48 Psychosis* (2018) a dokonce také hry pro děti. Jako příklad inscenace pro děti můžeme uvést hru *Tyrannosaurus Drip* (2013).¹⁰⁴ V tomto divadle také pořádají různé vzdělávací workshopy, ve kterých se především snaží rozvíjet komunikační schopnosti neslyšících a také zvyšovat povědomí o kultuře a potřebách neslyšících osob.¹⁰⁵

6.3.2 Graeae Theatre Company (Divadelní společnost Graeae)

Společnost Graeae sídlící v Londýně se snaží ničit předsudky o neslyšících a osobách s jiným postižením tím, že je staví do centra světla reflektorů. Své inscenace uzpůsobují všem skupinám osob s postižením, včetně neslyšících.¹⁰⁶ Představení jsou tak vždy znakována přímo na jevišti, tlumočena mimo něj, nebo jsou otitulkována.¹⁰⁷ Na repertoáru najdeme většinou autorské inscenace, jejichž předlohu napsali členové komunity s postižením. V minulosti již uvedli například inscenace *The Rollettes*, *The Iron Man* a *Reasons to be Cheerful*.¹⁰⁸

Mimo divadelní inscenace se Graeae snaží produkovat také audiodokumenty a podcasty, jejichž přepis je určen pro neslyšící.¹⁰⁹ Graeae také pořádá edukativní workshopy a programy s cílem podpořit a vzdělat umělce se znevýhodněním. Dále s nimi potom spolupracuje a tím zvyšuje jejich zkušenosti a kvalitu.¹¹⁰

6.3.3 The DH Ensemble (Divadelní soubor DH)

Tento divadelní soubor je složen především z neslyšících herců i tvůrců, ale je zde také několik slyšících herců. Svá představení uzpůsobují oběma skupinám diváků, a

¹⁰⁴ Past productions. *Deafinitely theatre*. [web]. [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://www.deafinitelytheatre.co.uk/Pages/Events/Category/past-productions>.

¹⁰⁵ What we do. *Deafinitely theatre*,

¹⁰⁶ Our artistic vision. *Graeae Theatre Company*. [web]. [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://graeae.org/about/our-artistic-vision/>.

¹⁰⁷ Access. *Graeae Theatre Company*. [web]. [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://graeae.org/about/access/>.

¹⁰⁸ Productions. *Graeae Theatre Company*. [web]. [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://graeae.org/work-category/productions/>.

¹⁰⁹ Tamtéž.

¹¹⁰ Our artistic vision. *Graeae Theatre Company*.

to kombinací BSL, mluveného anglického jazyka a titulků.¹¹¹ Například v inscenaci *Fair is Foul*, která je inspirována Shakespearovou hrou *Macbeth*, je jedna postava hrána dvěma herci, z toho je jeden slyšící, který mluví anglickým jazykem, a druhý neslyšící, který mluví britským znakovým jazykem.¹¹² Na programu mají také inscenace pro děti. Takovýmto příkladem je inscenace *Mathilda and the Orange Balloon* (2010), která je ideální pro děti od 3 do 8 let a která propojuje BSL se znakovým jazykem a titulků.¹¹³

Mimo tvorbu inscenací se The DH Ensemble věnuje také workshopům, ve kterých rozšiřují povědomí o divadle pro neslyšící nebo rozvíjejí herecké schopnosti mladých lidí. Všechny workshopy jsou uzpůsobené slyšícím i neslyšícím zájemcům.^{114,115}

6.3.4 Solar Bear (Solární medvěd)

Divadelní společnost Solar Bear se nachází ve městě Glasgow. Jejich cílem je zahrnout do své tvorby ty, kteří jsou z divadel často vyloučeni. Také proto jsou jejich součástí neslyšící i slyšící herci a tvůrci, a také témata jejich inscenací jsou kulturou neslyšících ovlivněna.¹¹⁶ Ve své tvorbě kombinují britský znakový jazyk s anglickým jazykem a titulků tak, aby mohli jejich představení navštívit slyšící i neslyšící diváci.¹¹⁷

Na jejich repertoáru najdeme povětšinou adaptace nových divadelních her. Takovýmto příkladem je například inscenace *The Assumption* podle divadelní hry Douglase Maxwella¹¹⁸ a *Happiness* podle grafického románu Shauna Tana.¹¹⁹ Součástí

¹¹¹ About. *The DH Ensemble*. [web]. [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: <http://dhensemble.com/about>.

¹¹² Fair is Foul. *The DH Ensemble*. [web]. [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: <http://dhensemble.com/projects#/fairisfoul/>.

¹¹³ Mathilda and the Orange Balloon. *The DH Ensemble*. [web]. [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: <http://dhensemble.com/projects#/mathilda-and-the-orange-balloon/>.

¹¹⁴ Workshops and Masterclasses for Young People. *The DH Ensemble*. [web]. [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: <http://dhensemble.com/workshops#/actor-training/>.

¹¹⁵ Deaf Awareness Workshops for Theatres and Arts Organisations. *The DH Ensemble*. [web]. [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: <http://dhensemble.com/workshops#/deaf-awareness/>.

¹¹⁶ About. *Solar Bear Ltd*. [web]. [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://solarbear.org.uk/about/>.

¹¹⁷ Productions. *Solar Bear Ltd*. [web]. [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://solarbear.org.uk/productions/>.

¹¹⁸ The Assumption. *Solar Bear Ltd*. [web]. [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://solarbear.org.uk/productions/the-assumption/>.

¹¹⁹ Happiness. *Solar Bear Ltd*. [web]. [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://solarbear.org.uk/productions/happiness/>.

společnosti Solar Bear je Deaf Youth Theatre (Neslyšící divadlo mladých). Jedná se o skupinu neslyšících mladých lidí ve věku od 12 do 21 let, kteří vytváří divadelní inscenace, filmy a workshopy.¹²⁰

6.3.5. The Krazy Kat Theatre Company (Divadelní společnost Krazy Kat)

The Krazy Kat Theatre Company je profesionální zájezdová divadelní společnost se svým sídlem v Brightonu. Ve svých inscenacích, které jsou zaměřené především na dětské diváky, kombinují vizuální prvky divadla, pantomimu, tanec, písničky, Commedii dell'arte, loutky a znakový jazyk. Díky tomuto využití znakového jazyka mohou jejich představení navštívit také neslyšící děti.¹²¹ Na repertoáru mají především pohádky pro děti, a to například *Cinder-Ella (Popelka)* nebo *Gretel and Hansel (Jeniček a Mařenka)*.¹²² Režisér a zakladatel The Krazy Kat Company, Kinny Gardener, za svůj přínos umění a osobám se znevýhodněním dostal cenu The British Empire Medal (Medaile Britského impéria).¹²³

6.3.6 Fingersmiths

Fingersmiths je přidružená společnost divadla New Wolsey Theatre, Ipswich. Součástí této společnosti jsou slyšící i neslyšící herci, a tak jsou jejich inscenace přístupné oběma skupinám.¹²⁴ BSL a mluvený anglický jazyk do svých inscenací zapojují různě. Ve většině z nich je ale jedna postava hrána dvěma herci, jedním slyšícím a druhým neslyšícím.¹²⁵ Na svém repertoáru mají divadelní hry z 20. století, do kterých se snaží přenést kulturu a problémy neslyšící komunity.¹²⁶ Jsou to například inscenace *My Mother Said I Never Should (Máma říkala, že bych neměla)* nebo *Counting the Ways*

¹²⁰ Deaf Youth Theatre. *Solar Bear Ltd.* [web]. [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://solarbear.org.uk/deaf-youth-theatre/>.

¹²¹ SCIP. About us. *The Krazy Kat Theatre Company.* [web]. [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://www.krazykattheatre.co.uk/about-us/>.

¹²² SCIP. Gallery. *The Krazy Kat Theatre Company.* [web]. [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://www.krazykattheatre.co.uk/gallery/>.

¹²³ SCIP. The Director. *The Krazy Kat Theatre Company.* [web]. [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://www.krazykattheatre.co.uk/the-director/>.

¹²⁴ Who we are. *fingersmiths.* [web]. [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://www.fingersmiths.org.uk/about>.

¹²⁵ Conunting the Ways. *fingersmiths.*

¹²⁶ Who we are. *fingersmiths.*

(*Počítání způsobů*).¹²⁷ Fingersmiths také pořádají workshopy, ve kterých pomáhají divadlům a jiným organizacím ve spolupráci s jejich neslyšícími zaměstnanci.¹²⁸

6.4 Divadla uzpůsobená neslyšícím

6.4.1 The Watermill Theatre (Divadlo Vodní mlýn)

The Watermill Theatre sídlí v přestavěném vodním mlýně ve městě Newbury.¹²⁹ Jedná se o běžné divadlo pro slyšící diváky, většina z jejich inscenací je však tlumočena do BSL. Na jevišti jsou v průběhu představení jeden či více tlumočnicků, kteří tlumočí zónově a tím zpřístupňují inscenace pro neslyšící obecnost.¹³⁰ Zhlédnout v The Watermill Theatre můžeme převážně adaptace dobře známých děl. Takovouto inscenací je například adaptace Shakespearovy divadelní hry *A Midsummer Night's Dream* (*Sen noci svatojánské*) (2019) nebo adaptace románu Marka Twaina *The Prince and the Pauper* (*Princ a chud'as*) (2019).¹³¹

6.4.2 Citizens Theatre (Občanské divadlo), Sherman Theatre (Shermanovo divadlo)

Obě tato divadla jsou běžnými divadly, ale pro neslyšící nabízejí účast na divadelních představeních, která jsou pořádána v rámci Deaf Theatre Club večerů. Během těchto večerů je představení neslyšícím tlumočeno a také je jim nabídnut tlumočený doprovodný program, jako například dramaturgické úvody před představením a diskuze, které následují po představení. V obou divadlech jsou v rámci takovýchto večerů k dispozici také zaměstnanci na pokladně nebo na baru, kteří umí mluvit znakovým jazykem.^{132,133}

¹²⁷ Our work. *fingersmiths*. [web]. [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://www.fingersmiths.org.uk/our-work>.

¹²⁸ Who we are. *fingersmiths*.

¹²⁹ About us. *The Watermill Theatre*. [web]. [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: https://www.watermill.org.uk/about_us.

¹³⁰ D/deaf and Hard of Hearing. *The Watermill Theatre*.

¹³¹ Show Archive. *The Watermill Theatre*. [web]. [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: https://www.watermill.org.uk/show_archive?Page=7.

¹³² Frequency. About: Deaf Theatre Club. *Citizens Theatre*.

¹³³ Imagnet. Deaf Theatre Club. *Sherman Theatre*.

Citizens Theatre, které leží ve městě Glasgow, se snaží produkovat současné adaptace klasických her a nového skotského dramatu¹³⁴, a tak na jejich repertoáru najdeme například inscenace *The Duchess [of Malfi]* (*Vévodkyně [z Malfi]*) (2019)¹³⁵ nebo *Pinocchio* (2019).¹³⁶

V Sherman Theatre, které se nachází v Cardiffu¹³⁷, mohou neslyšící diváci zhlédnout klasické inscenace, například *An Enemy of the People* (*Nepřítel lidu*)¹³⁸ nebo *Hedda Gabler* (*Heda Gablerová*).¹³⁹

6.4.3 Chichester Festival Theatre (Slavnostní divadlo v Chichestru)

Toto divadlo situované v Chichestru je běžným divadlem. Pro své neslyšící diváky ale nabízí představení, která jsou tlumočena do britského znakového jazyka, a otitulkované představení.¹⁴⁰ Vidět v tomto divadle můžeme starší i novější adaptace divadelních her, například *Shadowlands* (*Krajina stínů*) (2019) nebo také muzikál *Oklahoma!* (2019).¹⁴¹

¹³⁴ Frequency. About. *Citizens Theatre*. [web]. [cit. 2021-04-17]. Dostupné z:

<https://www.citz.co.uk/about>.

¹³⁵ citizenstheatre, 22. 7. 2019, *Deaf Theatre Club 2019: The Duchess [of Malfi]*, YouTube video. [cit. 2021-04-26]. Dostupné z:

https://www.youtube.com/watch?v=iql0TQQSvEw&ab_channel=citizenstheatre.

¹³⁶ citizenstheatre, 22. 7. 2019, *Deaf Theatre Club 2019: Pinocchio*, YouTube video. [cit. 2021-04-26]. Dostupné z: [https://www.youtube.com/watch?v=-](https://www.youtube.com/watch?v=-RKwrSOnKHo&ab_channel=citizenstheatre)

[RKwrSOnKHo&ab_channel=citizenstheatre](https://www.youtube.com/watch?v=-RKwrSOnKHo&ab_channel=citizenstheatre).

¹³⁷ Imaginet. About. *Sherman Theatre*. [web]. [cit. 2021-04-17]. Dostupné z:

<https://www.shermantheatre.co.uk/about-us/>.

¹³⁸ Sherman Theatre, 18. 2. 2020, *Deaf Theatre Club Spring 2020*, YouTube video. [cit. 2021-04-26]. Dostupné z:

https://www.youtube.com/watch?v=NgyWoaGWwhk&ab_channel=ShermanTheatre.

¹³⁹ Sherman Theatre, 18. 10. 2019, *Hedda Gabler BSL Flyer*. YouTube video. [cit. 2021-04-26]. Dostupné z:

https://www.youtube.com/watch?v=i4gzwou4j2M&ab_channel=ShermanTheatre.

¹⁴⁰ For D/deaf People or Those with Hearing Impairments. *Chichester Festival Theatre*. [web]. [cit. 2021-04-10]. Dostupné z: <https://www.cft.org.uk/your-visit/access/for-d-deaf-people-or-those-with-hearing-impairments>.

¹⁴¹ What's on. *Chichester Festival Theatre*. [web]. [cit. 2021-04-10]. Dostupné z:

<https://www.cft.org.uk/whats-on>.

6.4.4 Almeida Theatre (Divadlo Almeida)

Divadlo Almeida, které se nachází v Londýně, je běžným divadlem pro slyšící obecnost, pro neslyšící a nedoslýchavé osoby však nabízí titulky, které se nachází na tabuli nad jevištěm. Nedoslýchavé osoby mohou navíc využít indukční smyčky, díky které je jim zvuk z reproduktorů přenášen přímo do uší.¹⁴² Na jejich repertoáru najdeme netradiční adaptace klasických i moderních divadelních her, které mají za cíl provokovat, překvapit a inspirovat.¹⁴³ Jsou to například inscenace *Three Sisters (Tři sestry)* (2019) nebo *The Tragedy of King Richard the Second (Tragédie krále Richarda II.)* (2018).¹⁴⁴

6.5 Divadelní vzdělání

Ve Velké Británii mohou neslyšící studovat na dvou vysokých školách, pokud mají zájem o práci v divadle. První takovouto školou je Rose Bruford College of Theatre & Performance (Univerzita divadla a produkce Rose Brufordové). Tato univerzita je situována v jihovýchodní části Londýna nazvané Sidcup. Mimo to, že se jedná o univerzitu, která je velice přátelská k lidem s jakýmkoliv postižením a snaží se jim vyjít vstříc ve všech svých studijních programech¹⁴⁵, otevírají pro neslyšící ve spolupráci s divadelní společností Graeae osmiměsíční kurz nazvaný GRAEAE Ensemble Certificate of Higher Education (Certifikát vyššího vzdělání divadelního souboru Graeae), na jehož konci mohou být studující vybráni za členy společnosti Graeae. V rámci tohoto kurzu se konají přednášky a praktická cvičení na téma inscenačních technik, technických divadelních dovedností, fyzického divadla, hlasu, přístupů režie a mnoho dalších. Konkrétní předměty jsou každý rok uzpůsobeny potřebám právě studujících studentů s postižením.¹⁴⁶

¹⁴² Deaf & Hard of Hearing. *Almeida Theatre*.

¹⁴³ Who we are. *Almeida Theatre*. [web]. [cit. 2021-04-10]. Dostupné z: <https://almeida.co.uk/almeida>.

¹⁴⁴ What's on & Tickets. *Almeida Theatre*. [web]. [cit. 2021-04-10]. Dostupné z: <https://almeida.co.uk/whats-on>.

¹⁴⁵ Cog. Disability Support. *Rose Bruford College of Theatre & Performance*. [web]. [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://www.bruford.ac.uk/study/starting-here/disabled-students/>.

¹⁴⁶ Cog. GRAEAE Ensemble Certificate of Higher Education. *Rose Bruford College of Theatre & Performance*. [web]. [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://www.bruford.ac.uk/courses/graeae-ensemble-certificate-of-higher-education/>.

Royal Conservatoire of Scotland (Skotská královská konzervatoř), sídlící v Glasgow, je druhá vysoká škola, na které mohou neslyšící studovat obor Performance in British Sign Language and English (Divadlo v britském znakovém jazyce a v anglickém jazyce). Výuka v tomto oboru probíhá v obou jazycích. Pokud je tedy přednášející neslyšící, je přítomen také slyšící tlumočník, a naopak. V rámci tohoto oboru se studenti rozvíjejí především v herectví, ale také v tanci, pohybu, znakování, improvizaci a loutkoherectví. Již během svého studia studenti spolupracují s divadelní společností *Solar Bear*. Absolventi tohoto oboru, který se otevírá bohužel jen jednou za tři roky, se uplatní nejen v divadle, ale také ve filmu a v televizi.¹⁴⁷

6.6 Periodika související s divadlem neslyšících

Ve Velké Británii berou v tisku divadlo neslyšících jako rovnocenné běžnému divadlu pro slyšící diváky. Ve všech časopisech, které píší o divadle, tak najdeme zprávy a recenze také o divadlech pro neslyšící. Těmito časopisy jsou například *Time Out*, *The Guardian*, *Theatre Weekly*, *West End Wilma*, *The Times*, *The Stage* a mnoho dalších. V Británii mají navíc hodnotící systém, ve kterém udělují počet hvězd podle toho, jak kvalitní inscenace je. Největší možný počet hvězd je pět.

6.7. Shrnutí

I přesto, že je ve Velké Británii malá komunita neslyšících osob, divadel a organizací, které se jim snaží zpřístupnit svá představení, je mnoho. Za největší centra divadel pro neslyšící považují především Londýn a Glasgow. V hlavním městě Velké Británie se nachází přinejmenším čtyři profesionální divadla, která jsou zpřístupněna neslyšícím divákům. Ve třech z nich jsou dokonce zaměstnány neslyšící osoby, a tak můžeme britský znakový jazyk vidět přímo na jevišti. V Londýně je navíc situována vysoká škola, na které lze vystudovat osmiměsíční kurz pro neslyšící, kteří mají zájem se podílet na tvorbě samotné divadelní inscenace. Ve městě Glasgow se nachází dvě

¹⁴⁷ Parachute. BA Performance in British Sign Language and English. *Royal Conservatoire of Scotland*. [web]. [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://www.rcs.ac.uk/courses/ba-performance/>.

divadla, která uzpůsobují své inscenace neslyšícím. V jednom z nich jsou inscenace hrány přímo neslyšícími, a druhé je sice běžným divadlem, ale pořádá večery pro neslyšící, kterým uzpůsobí nejen představení, které je tlumočeno, ale také doprovodný program a zázemí divadla. V Glasgow je také možno na Royal Conservatoire of Scotland vystudovat obor, na jehož konci jsou neslyšící schopni vytvářet divadelní inscenace nebo v nich účinkovat.

Ve Velké Británii se nachází minimálně osm divadel, ve kterých mohou neslyšící sledovat znakový jazyk přímo na jevišti, a přinejmenším deset dalších nabízí neslyšícím tlumočená nebo otitulkovaná představení. Ta divadla, která zapojují BSL přímo do svých inscenací, se navíc snaží charakteristiku a problémy komunity neslyšících do těchto inscenací přenést. V těchto divadlech je díky vysokému počtu neslyšících tvůrců a herců také zajištěno, že se v inscenaci bude správně pracovat s kostýmy, líčením a rekvizitami a že neslyšící divák bude schopen správně porozumět všem promluvám. Díky neslyšícím zaměstnancům, kteří se nacházejí ve foyer nebo na pokladně divadla, se divák navíc opravdu cítí vítaný.

Divadel, která neslyšícím divákům nabízí tlumočená představení, a to především staticky tlumočená představení, je ve Velké Británii také mnoho. Otitulkovaná představení také nabízí mnoho divadel, a to i přes to, že je představení ve stejnou chvíli staticky tlumočeno do BSL, nebo je přímo v BSL inscenováno.

Na repertoáru britských divadel pro neslyšící se často mimo inscenace pro dospělé objevují také inscenace pro děti. V některých případech se divadlo právě na tvorbu pro děti přímo specializuje.

Neslyšící, kteří mají zájem o zaměstnání v divadelní oblasti, mohou studovat na dvou školách, a to v Londýně a v Glasgow. V Londýně se jedná o osmiměsíční kurz a v Glasgow o tříleté studium oboru, který se otevírá pouze jednou za tři roky.

Ve Velké Británii jsou neslyšící osoby a osoby s jiným znevýhodněním součástí kulturního dění a mají o jejich tvorbě povědomí také slyšící osoby. Je to především z toho důvodu, že se o nich píše ve všech časopisech, ve kterých najdeme také články o běžném divadle. Autoři těchto článků sice ve většině případů nejsou neslyšící osoby, ale díky tomu, že jsou inscenace divadel pro neslyšící přístupné i slyšícím divákům, jsou redaktori v těchto časopisech schopni recenzovat nebo informovat o těchto inscenacích

produkovaných v divadlech pro neslyšící. Pokud by však patřili do komunity neslyšících, nebo by alespoň rozuměli britskému znakovému jazyku, jejich recenze by mohly být věcnější.

Závěr

Cílem mé práce bylo porovnat úroveň divadel neslyšících ve třech zemích. Predikovala jsem, že ve větších zemích bude tato úroveň vyšší než v menších zemích s nižším počtem neslyšících obyvatel. Tato predikce je z části pravdivá – Česká republika má z těchto tří států nejnižší úroveň. Najdeme v ní totiž jen jedno profesionální divadlo, které tvoří inscenace pro neslyšící, a toto divadlo je navíc pouze zájezdovým divadlem bez stálé scény. Přístupnost představení v ostatních divadlech je spíše sporadická, jelikož je v ČR pouze jedna organizace, která se snaží běžná představení pro slyšícího diváka upravit pro neslyšícího diváka. S běžnými inscenacemi však mohou být spojené problémy, kvůli kterým si neslyšící divák neužije představení naplno.

Pokud bych však porovнала situaci ve Spojených státech amerických a Velké Británii, považuji druhý z těchto států v divadle neslyšících za mnohem vyspělejší. V několika následujících odstavcích se pokusím toto tvrzení dokázat.

Nyní bych se ráda soustředila již pouze na divadla neslyšících v obou zemích. Ze začátku se zaměřím pouze na počet divadel neslyšících nebo těch, které jsou pro neslyšící uzpůsobená. Jednoznačně tak mohu říci, že ve Velké Británii je takovýchto divadel více. Nachází se zde minimálně šest divadel neslyšících a alespoň deset divadel, která jim jsou uzpůsobená. Na druhou stranu v USA najdeme pět divadel neslyšících a jedno běžné divadlo pro neslyšící uzpůsobené. Pokud bychom porovnali rozlohu a počet obyvatel těchto dvou států a množství divadel pro neslyšící v nich, můžeme tak s jistotou říci, že Velká Británie je na vyšší úrovni než USA.

Co se využívání jazyka neslyšících týče, jsou obě země na stejné úrovni. Žádné ze zmíněných divadel se neorientuje pouze na neslyšící diváky, ale přizpůsobuje svá představení také slyšícím, a to buď v podobě simultánního tlumočení do mluveného jazyka, nebo slyšícím hercem přímo na scéně. Všechna divadla však myslí na svého cílového neslyšícího diváka, a tak mohu tvrdit, že tomu kvalitně uzpůsobují jak scénu, kostýmy a líčení, ale také herectví, práce s rekvizitami a choreografie. Neslyšící tak vždy dobře rozumí promluvám herců.

Pokud se nyní zaměřím na zaměstnance divadel od pokladní až k herci, mohu říci, že se v obou zemích snaží v divadlech pro neslyšící zaměstnávat co nejvíce osob, které patří do jejich komunity, nebo alespoň znají znakový jazyk. To platí také, co se tvůrců inscenací týče. Jelikož se divadla zaměřují na určitý typ diváka, musí mu být inscenace také přizpůsobeny, což vyžaduje inscenátory ze stejné komunity lidí, nebo alespoň někoho, kdo ví, jak představení takovému divákovi uzpůsobit.

To souvisí také s tématy inscenací. Většina tvůrců se snaží vybírat buď inscenace, které se přímo problémy komunity neslyšících zabývají, nebo se alespoň snaží klasická díla upravit tak, aby byla neslyšícímu divákovi blízká, tedy aby se v nich odrážela témata z jejich vlastního života. Takovouto snahu najdeme v divadlech opět v obou zemích. Zatímco ve Velké Británii uvidíme tato témata zpracována většinou jako činoherní inscenace, ve Spojených státech amerických se často objevují upravená do podoby muzikálů.

Díky tomu, že jsou představení neslyšících uzpůsobena i slyšícím divákům, mohou takováto představení navštívit i divadelní kritici a reportéři, kteří většinou do komunity neslyšících nepatří. V tomto ohledu je Velká Británie opět na vyšší úrovni než USA. Divadlo neslyšících tam totiž berou jako rovnocenné běžnému divadlu, a tak najdeme recenze a zprávy o divadle neslyšících ve všech časopisech, ve kterých najdeme články také o běžném divadle. Na druhou stranu ve Spojených státech amerických najdeme články o divadle neslyšících jen zřídka.

Na stejné úrovni bych v obou státech hodnotila také vzdělání v oblasti divadla. Neslyšící ve Spojených státech amerických mohou s divadlem spojený obor studovat na dvou školách. Najdeme zde také obor pro slyšící, kteří by rádi v divadle neslyšících pracovali. Ve VB najdeme sice pouze dvě vysoké školy, které divadelní obor pro neslyšící otevírají, pokud se však opět podíváme na rozlohu obou států a množství osob, které patří do komunity neslyšících, můžeme divadelní vzdělání neslyšících v obou státech hodnotit zhruba na stejné úrovni.

Na závěr bych tedy shrnula, že je Velká Británie ze tří analyzovaných států v oblasti divadla neslyšících na nejvyšší úrovni. Za ní poté následují Spojené státy americké a na nejnižší úrovni můžeme hodnotit Českou republiku, která má však také nejnižší počet osob patřících do komunity neslyšících.

V této práci jsem se soustředila pouze na profesionální mluvené divadlo neslyšících. Práce by se však mohla dále rozvést v oblasti inscenací, ve kterých se nemluví, tedy například pantomimu či taneční představení. Zajisté existují také amatérské divadelní soubory neslyšících a divadelní festivaly, které by mohly být součástí dalšího výzkumu.

Divadla jsem analyzovala na základě ideální podoby inscenace pro neslyšící Pamely Linzy. Úroveň jednotlivých divadel by však mohla být hodnocena také na základě jiných kritérií. A to především neslyšícím člověkem, který má možnost osobně zhlédnout inscenace v jednotlivých divadlech.

Zkratky použité v textu

ASL – American Sign Language (americký znakový jazyk)

BSL – British Sign Language (britský znakový jazyk)

ČR – Česká republika

ČTD – Česká televize Děčko

ČZJ – český znakový jazyk

ICODA – International Center on Deafness and the Arts through Education

JAMU – Janáčkova akademie múzických umění

O – object (předmět)

S – subject (podmět)

SEE – Signed Exact English (anglický znakový jazyk)

TIP – Theatre Immersion Program

USA – United States of America (Spojené státy americké)

V – verb (sloveso)

VB – Velká Británie

VDN – Výchova a divadlo pro neslyšící

Washington, D.C. – Washington, District of Columbia (Washington, okres Columbie)

Bibliografie

Prameny

About ICODA. *ICODA*. [web]. [cit. 2021-03-28]. Dostupné z:

<http://www.oneillustration.com/clients/ICODA/WWW/about/index.html>.

About us. *Hands In!*. [web]. [cit. 2021-04-04]. Dostupné z:

<https://www.handsinpresents.org/who-we-are.html>.

About us. *Ramps on the Moon*. [web]. [cit. 2021-04-07]. Dostupné z:

<https://www.rampsonthemoon.co.uk/about-us/>.

About us. *The Watermill Theatre*. [web]. [cit. 2021-04-17]. Dostupné z:

https://www.watermill.org.uk/about_us.

About. *Solar Bear Ltd*. [web]. [cit. 2021-04-17]. Dostupné z:

<https://solarbear.org.uk/about/>.

About. *The DH Ensemble*. [web]. [cit. 2021-04-16]. Dostupné z:

<http://dhensemble.com/about>.

About. *National Theatre of the Deaf*. [web]. [cit. 2021-03-28]. Dostupné z:

<https://ntd.org/about-us/>.

Accessibility. *Cincinnati Playhouse in the Park*. [web]. [cit. 2021-04-03]. Dostupné z:

<https://www.cincyplay.com/visit/accessibility>.

Access. *Graeae Theatre Company*. [web]. [cit. 2021-04-08]. Dostupné z:

<https://graeae.org/about/access/>.

American Sign Language and Theatre, BS. *Northeastern University*. [web]. [cit. 2021-

04-04]. Dostupné z: [http://catalog.northeastern.edu/undergraduate/social-sciences-](http://catalog.northeastern.edu/undergraduate/social-sciences-humanities/cultures-societies-global-studies/american-sign-language-theatre-bs/#text)

[humanities/cultures-societies-global-studies/american-sign-language-theatre-bs/#text](http://catalog.northeastern.edu/undergraduate/social-sciences-humanities/cultures-societies-global-studies/american-sign-language-theatre-bs/#text).

Buranteatr. [web]. [cit. 2021-02-22]. Dostupné z: <https://www.buranteatr.cz/theater/>.

B.A. in Theatre Arts: Production/Performance. *Gallaudet University*. [web]. [cit. 2021-

03-28]. Dostupné z: [https://gallaudet.smartcatalogiq.com/2020-2021/Undergraduate-](https://gallaudet.smartcatalogiq.com/2020-2021/Undergraduate-Catalog/Undergraduate-Education/Undergraduate-Majors-and-Minors/Department-of-Art-Communication-and-Theatre-ACT/Theatre-Arts/B-A-in-Theatre-Arts-Production-Performance)

[Catalog/Undergraduate-Education/Undergraduate-Majors-and-Minors/Department-of-](https://gallaudet.smartcatalogiq.com/2020-2021/Undergraduate-Catalog/Undergraduate-Education/Undergraduate-Majors-and-Minors/Department-of-Art-Communication-and-Theatre-ACT/Theatre-Arts/B-A-in-Theatre-Arts-Production-Performance)

[Art-Communication-and-Theatre-ACT/Theatre-Arts/B-A-in-Theatre-Arts-Production-](https://gallaudet.smartcatalogiq.com/2020-2021/Undergraduate-Catalog/Undergraduate-Education/Undergraduate-Majors-and-Minors/Department-of-Art-Communication-and-Theatre-ACT/Theatre-Arts/B-A-in-Theatre-Arts-Production-Performance)

[Performance](https://gallaudet.smartcatalogiq.com/2020-2021/Undergraduate-Catalog/Undergraduate-Education/Undergraduate-Majors-and-Minors/Department-of-Art-Communication-and-Theatre-ACT/Theatre-Arts/B-A-in-Theatre-Arts-Production-Performance).

Celebrating A Successful Virtual NTD TIP Program With Aspiring Theatre Deaf High School Youth! *National Theatre of the Deaf*. [web]. [cit. 2021-03-28]. Dostupné z:

<https://ntd.org/celebrating-a-successful-virtual-ntd-tip-program-with-aspiring-theatre-deaf-high-school-youth/>.

CenterLight Family Theatre. *ICODA*. [web]. [cit. 2021-03-28]. Dostupné z: <http://www.oneillustration.com/clients/ICODA/WWW/programs/centerlight.html>.

citizenstheatre, 22. 7. 2019, *Deaf Theatre Club 2019: Pinocchio*, YouTube video. [cit. 2021-04-26]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=-RKwrSOnKH0&ab_channel=citizenstheatre.

citizenstheatre, 22. 7. 2019, *Deaf Theatre Club 2019: The Duchess [of Malfi]*, YouTube video. [cit. 2021-04-26]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=iql0TQOSvEw&ab_channel=citizenstheatre.

Cog. Disability Support. *Rose Bruford College of Theatre & Performance*. [web]. [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://www.bruford.ac.uk/study/starting-here/disabled-students/>.

Cog. GRAEAE Ensemble Certificate od Higher Education. *Rose Bruford College of Theatre & Performance*. [web]. [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://www.bruford.ac.uk/courses/graee-ensemble-certificate-of-higher-education/>.

Counting the Ways. *fingersmiths*. [web]. [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://www.fingersmiths.org.uk/counting-the-ways>.

D/deaf and Hard of Hearing. *The Watermill Theatre*. [web]. [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://www.watermill.org.uk/deaf>.

Deaf Awareness Workshops for Theatres and Arts Organisations. *The DH Ensemble*. [web]. [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: <http://dhensemble.com/workshops#/deaf-awareness/>.

Deaf Youth Theatre. *Solar Bear Ltd*. [web]. [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://solarbear.org.uk/deaf-youth-theatre/>.

Deaf & Hard of Hearing. *Almeida Theatre*. [web]. [cit. 2021-04-10]. Dostupné z: <https://almeida.co.uk/deaf-hard-of-hearing>.

Department of Performing Arts. *Rochester Institute of Technology*. [web]. [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://www.rit.edu/ntid/performing-arts>.

Divadelní představení. *Svaz neslyšících a nedoslýchavých osob v ČR*. [web]. Praha. [cit. 2021-02-26]. Dostupné z: <https://www.snnr.cz/DIVADELNI-PREDSTAVENI>.

Facts and figures. *Royal National Institute for Deaf People*. [web]. [cit. 2021-04-05]. Dostupné z: <https://rnid.org.uk/about-us/research-and-policy/facts-and-figures/>.

Fair is Foul. *The DH Ensemble*. [web]. [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: <http://dhensemble.com/projects#/fairisfoul/>.

For D/deaf People or Those with Hearing Impairments. *Chichester Festival Theatre*. [web]. [cit. 2021-04-10]. Dostupné z: <https://www.cft.org.uk/your-visit/access/for-d-deaf-people-or-those-with-hearing-impairments>.

Frequency. About: Deaf Theatre Club. *Citizens Theatre*. [web]. [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://www.citz.co.uk/about/citizens-theatre/deaf-theatre-club>.

Frequently Asked Questions. *Cincinnati Playhouse in the Park*. [web]. [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://www.cincyplay.com/visit/frequently-asked-questions>.

Gallaudet U, 8. 12. 2016, *Gallaudet Theatre Arts Presents: William Shakespeare's A Midsummer Night's Dream – Fall 2016*. YouTube video. [cit. 2021-03-28]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=XF4km448ME&list=PLURHALB7xGb_A1OvckUjQsWWeYUGs_10L&index=1&ab_channel=GallaudetU.

Happiness. *Solar Bear Ltd*. [web]. [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://solarbear.org.uk/productions/happiness/>.

ICODance. *ICODA*. [web]. [cit. 2021-03-28]. Dostupné z: <http://www.oneillustration.com/clients/ICODA/WWW/programs/ICODance.html>.

Imaginet. Deaf Theatre Club. *Sherman Theatre*. [web]. [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://www.shermantheatre.co.uk/deaf-theatre-club/>.

Jonathan Livingston Racek. Divadlo Kampa. *Česká televize*. iVysílání České televize 30. 6. 2011. [cit. 2021-02-22]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10000000034-divadlo-kampa/211251000300009-jonathan-livingston-racek/>.

KAMENÍK, Petr a David PODSEDNÍK. BcA. Ivica Tichá. *Divadlo Neslyším*. [web]. [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: http://www.neslysim.cz/cze/o_nas/kdo_jsme/bca_ivica_ticha/.

KAMENÍK, Petr a David PODSEDNÍK. Bc. Jan Fiurášek. *Divadlo Neslyším*. [web]. [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: http://www.neslysim.cz/cze/o_nas/kdo_jsme/bc_jan_fiurasek/.

KAMENÍK, Petr a David PODSEDNÍK. Etika. *Divadlo Neslyším*. [web]. [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: <http://www.neslysim.cz/cze/detail/repertoar/etika/>.

KAMENÍK, Petr a David PODSEDNÍK. Helen Kellerová. *Divadlo Neslyším*. [web]. [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: http://www.neslysim.cz/cze/detail/repertoar/helen_kellerova/.

KAMENÍK, Petr a David PODSEDNÍK. MgA. Petra Vaňurová. *Divadlo Neslyším*. [web]. [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: http://www.neslysim.cz/cze/o_nas/kdo_jsme/mga_petra_vanurova/.

KAMENÍK, Petr a David PODSEDNÍK. Pro děti. *Divadlo Neslyším*. [web]. [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: <http://www.neslysim.cz/cze/repertoardetail/deti/>.

Lyric Systems, LLC. Events – Filter. *Hands On*. [web]. New York. [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://handson.org/event/2020/01/01/month/hointerpret/all/1>.

MARTINMODRY & DF JAMU. *Výchova a divadlo pro neslyšící*. [web]. Brno. [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: <https://studujdf.jamu.cz/specializace/vychova-a-divadlo-pro-neslysici/>.

Mathilda and the Orange Balloon. *The DH Ensemble*. [web]. [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: <http://dhensemble.com/projects#/mathilda-and-the-orange-balloon/>.

Minor in Dance. *Gallaudet University*. [web]. [cit. 2021-03-28]. Dostupné z: <https://gallaudet.smartcatalogiq.com/en/2020-2021/Undergraduate-Catalog/Undergraduate-Education/Undergraduate-Majors-and-Minors/Department-of-Art-Communication-and-Theatre-ACT/Theatre-Arts/Minor-in-Dance>.

Our artistic vision. *Graeae Theatre Company*. [web]. [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://graeae.org/about/our-artistic-vision/>.

Our history. *Deafinitely theatre*. [web]. [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://www.deafinitelytheatre.co.uk/our-history>.

Our work. *fingersmiths*. [web]. [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://www.fingersmiths.org.uk/our-work>.

Overview. Sunshine 2.0. *Rochester Institute of Technology*. [web]. [cit. 2021-03-28]. Dostupné z: <https://www.rit.edu/ntid/sunshine/overview>.

Parachute. BA Performance in British Sign Language and English. *Royal Conservatoire of Scotland*. [web]. [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://www.rcs.ac.uk/courses/ba-performance/>.

Past productions. *Deafinitely theatre*. [web]. [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://www.deafinitelytheatre.co.uk/Pages/Events/Category/past-productions>.

Past Shows. *New York Deaf Theatre*. [web]. [cit. 2021-04-25]. Dostupné z: <https://newyorkdeaftheatre.org/past-shows>.

Performing Arts. Department of Performing Arts. *Rochester Institute of Technology*. [web]. [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://www.rit.edu/study/performing-arts-certificate>.

Population by single year of age and NUTS 3 region. *Eurostat*. 2011. [online tabulka]. [cit. 2021-04-05]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/cens_11ag_r3/default/table?lang=en.

Productions. *Graeae Theatre Company*. [web]. [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://graeae.org/work-category/productions/>.

Productions. *Solar Bear Ltd*. [web]. [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://solarbear.org.uk/productions/>.

Programs. *ICODA*. [web]. [cit. 2021-03-28]. Dostupné z: <http://www.oneillustration.com/clients/ICODA/WWW/programs/index.html>.

Představení pro neslyšící diváky: První pražské divadlo, které uvádí představení s českými titulky pro neslyšící. *Švandovo divadlo na Smíchově*. [web]. [cit. 2021-01-31]. Dostupné z: <https://www.svandovodivadlo.cz/o-divadle/o-nas/96/predstaveni-pro-neslyšici-divaky>.

SCIP. About us. *The Krazy Kat Theatre Company*. [web]. [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://www.krazykattheatre.co.uk/about-us/>.

SCIP. Gallery. *The Krazy Kat Theatre Company*. [web]. [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://www.krazykattheatre.co.uk/gallery/>.

SCIP. The Director. *The Krazy Kat Theatre Company*. [web]. [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://www.krazykattheatre.co.uk/the-director/>.

Sherman Theatre, 18. 10. 2019, *Hedda Gabler BSL Flyer*. YouTube video. [cit. 2021-04-26]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=i4gzvou4j2M&ab_channel=ShermanTheatre.

Sherman Theatre, 18. 2. 2020, *Deaf Theatre Club Spring 2020*, YouTube video. [cit. 2021-04-26]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=NgyWoaGWwhk&ab_channel=ShermanTheatre.

Shows and Events. *Cincinnati Playhouse in the Park*. [web]. [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://www.cincyplay.com/tickets/shows-and-events>.

Shows. *Ramps on the Moon*. [web]. [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://www.rampsonthemoon.co.uk/shows/>.

Show Archive. *The Watermill Theatre*. [web]. [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: https://www.watermill.org.uk/show_archive?Page=7.

SignStage. *Cleveland Hearing & Speech Center*. [web]. [cit. 2021-04-01]. Dostupné z: <https://www.chsc.org/community-center-for-the-deaf-hard-of-hearing/signstage>.

The Assumption. *Solar Bear Ltd*. [web]. [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://solarbear.org.uk/productions/the-assumption/>.

U Výčepu. Divadlo Kampa. *Česká televize*. iVysílání České televize 8. 4. 2011. [cit. 2021-02-22]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1000000034-divadlo-kampa/211251000300004-u-vycepu>.

VOGO. Záměr a historie. *Divadlo Kampa*. [web]. [cit. 2021-04-24]. Dostupné z: <https://www.divadlokampa.cz/zamer-a-historie>.

What's on. *Chichester Festival Theatre*. [web]. [cit. 2021-04-10]. Dostupné z: <https://www.cft.org.uk/whats-on>.

What's on & Tickets. *Almeida Theatre*. [web]. [cit. 2021-04-10]. Dostupné z: <https://almeida.co.uk/whats-on>.

What we do. *Deafinitely theatre*. [web]. [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://www.deafinitelytheatre.co.uk/what-we-do>.

Who we are. *Almeida Theatre*. [web]. [cit. 2021-04-10]. Dostupné z: <https://almeida.co.uk/almeida>.

Who we are. *fingersmiths*. [web]. [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://www.fingersmiths.org.uk/about>.

Workshops and Masterclasses for Young People. *The DH Ensemble*. [web]. [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: <http://dhensemble.com/workshops#/actor-training/>.

Literatura

Alenka se v brněnském Buranteatru vydá do říše znaků. *Česká televize*. [web]. Brno, 7. 3. 2017. [cit. 2021-02-25]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/regiony/2051202-alenka-se-v-brnenskem-buranteatru-vyda-do-rise-znaku>.

American Theatre Editors. Deaf West's 'Spring Awakening' Honored With Champions for Change Award. Theatre Communications Group. *American Theatre*. [web]. [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://www.americantheatre.org/>.

cunytv75, 2. 11. 2015, *Theater Talk*: „Spring Awakening“, YouTube video. [cit. 2021-04-01]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=NtePovMsKJg&ab_channel=cunytv75.

DINGOVÁ, Nad'a a Kateřina ČERVINKOVÁ HOUŠKOVÁ. Umělecké tlumočení: divadlo. *Info zpravodaj: magazín informačního centra o hluchotě FRPSP*. Praha: Federace rodičů a přátel sluchově postižených, 2008, **16**(1), 6-8.

GELT, Jessica. Ovation Awards 2015: Wins for Deaf West's 'Spring Awakening,' Circle X's 'Trevor'. *Los Angeles Times*. [web]. Los Angeles: 10. listopad 2015. [cit. 2021-04-01]. Dostupné z: <https://www.latimes.com/entertainment/arts/culture/la-et-cm-2015-ovation-awards-spring-awakening-trevor-20151109-story.html>.

GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Přeložil Tereza Jiroutová Kynčlová. Praha: Argo, 2013. 1049 s. ISBN 728-80-257-0807-1.

HRUBÝ, Jaroslav. Tak kolik těch sluchově postižených u nás vlastně je? *Speciální pedagogika*. 2009, 19/4, ISSN 1211-2720. 269-290.

LINZA, Pamela R. *Deaf Theatre: Audience Appeal*. New York, 1999. Dissertational Thesis. University of New York, College at Brockport, in partial, Department of English of the State.

MAJEROVÁ, Jana. *Podoby profesionálního divadla neslyšících* [online]. Brno, 2007 [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/wjm9zj/>>. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Pavel Klein, Ph.D.

mik. Sčítání lidu v USA: Obyvatel přibývá, ale tempo je nejnižší od roku 1930. *Hospodářské noviny*. [online]. 21. 12. 2010. [cit. 2021-04-25]. ISSN 1213-7693. Dostupné z: <https://zahranicni.ihned.cz/c1-48881370-scitani-lidu-v-usa-obyvatel-pribyva-ale-tempo-je-nejnizsi-od-roku-1930>.

MIROVSKÁ, Martina. Divadlo a neslyšící. *Unie*. Praha: Česká unie neslyšících, 8. 7. 2007. ISSN 2464-7802. Online dostupné z: <http://ruce.cz/clanky/259-divadlo-a-neslysici>.

PÁNEK, Petr. Časopisy pro neslyšící – Rozhovor s Lucií Křesťanovou a Romanou Mázerovou. *Unie*. Praha: Česká unie neslyšících, 11. 12. 2005. ISSN 2464-7802. Online dostupné z: <http://ruce.cz/clanky/117-casopisy-pro-neslysici>.

PAVLOVIČOVÁ, Iveta. *Divadlo Neslyšících a nové cesty*. Brno: Agentura Pořádání kulturních akcí, 2002. 158 s. ISBN 80-238-9135-9.

Pohyb obyvatelstva – rok 2007: Převaha narozených nad zemřelými nejvyšší za posledních 25 let. *Český statistický úřad*. [web]. 20. 3. 2008. [cit. 2021-01-30]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/pohyb-obyvatelstva-rok-2007-g8k9c772gl#>.

PŮLPÁNOVÁ, Lucie. Manželské vraždění – o tlumočeném divadelním představení. *Gong*. Praha: ASNEP, 4. 3. 2009. ISSN 0323-0732. Online dostupné z: <http://ruce.cz/clanky/557-manzelske-vrazdeni>.

RUDGE, Luke Andrew. *Analysing British Sign Language through the Lenses of Functional Linguistics*. Bristol, 2018. University of the West of England, Bristol, Faculty of Arts.

TDF, 10. 5. 2018, *Meet the Theatre: New York Deaf Theatre*. YouTube video. [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=am_INcwPzFY&ab_channel=TDF.

Technika pomáhá sluchově postiženým. Televizní klub neslyšících. *Česká televize*. ČT2 2. 5. 2018. 17:20 – 24:50. [cit. 2021-01-31]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1096066178-televizni-klub-neslysicich/218562221800008/>.

Seznam obrázků

Obrázek (1): Půdorys divadelního prostoru Robert S. Marx Theatre.....	34
---	----

NÁZEV:

Divadlo a neslyšící v českém a anglo-americkém kulturním kontextu

AUTOR:

Lucie Homolová

KATEDRA:

Katedra divadelních a filmových studií

VEDOUcí PRÁCE:

Mgr. Martin Bernátek, Ph.D

ABSTRAKT:

Tato bakalářská práce pojednává o divadle neslyšících v kulturním kontextu tří vybraných zemí – České republiky, Spojených států amerických a Velké Británie. Nejprve jsou čtenáři uvedeni do problematiky divadla neslyšících a do jeho charakteristické podoby, která je podstatně založena na ideální podobě divadla pro neslyšící podle Pamely Linzy. Dále se tato práce dělí do tří celků na základě vybraných zemí, které jsou následně analyzovány skrze komunitu neslyšících, organizace spojených s divadlem neslyšících, samotná divadla neslyšících a divadla, která jim jsou uzpůsobena, vzdělání ve spojení s neslyšícími a nakonec periodika, která o divadle neslyšících píší. Na základě těchto analýz je následně porovnána úroveň zemí ve vztahu k divadlu neslyšících, z čehož je na závěr vyvozena nejvyšší úroveň ve Velké Británii.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Divadlo neslyšících, neslyšící, znakový jazyk, tlumočení, Pamela Linza

TITLE:

Theatre and Deaf People in Czech and Anglo-American cultural context

AUTHOR:

Lucie Homolová

DEPARTMENT:

The Department of Theatre, and Film Studies

SUPERVISOR:

Mgr. Martin Bernátek, Ph.D

ABSTRACT:

This bachelor thesis is concerned with deaf theatre in the context of three chosen countries – the Czech Republic, the United States of America and Great Britain. At the beginning is the deaf theatre problematics and deaf theatre form, which is based mostly on Pamela Linza's thesis, introduced to the readers. This thesis is further divided into three main sections according to the three chosen states. In these sections, deaf community, organizations connected with deaf theatre, deaf theatres, and theatres for deaf, deaf theatre universities and finally newspapers and magazines are analyzed. According to these analyses, the level of deaf theatre culture in the chosen countries is compared and it is declared that the highest level is in Great Britain.

KEY WORDS:

Deaf theatre, deaf, sign language, interpretation, Pamela Linza

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Studijní program:

Humanitní studia

Filozofická fakulta

Forma studia: Prezenční

Akademický rok: 2019/2020

Obor/kombinace: Anglická filologie –

Divadelní studia (AF-DS)

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

Jméno a příjmení: Lucie HOMOLOVÁ

Osobní číslo:

F18889

Adresa: Družební 329, Ostrava – Krásné Pole, 72526 Ostrava 26, Česká republika

Téma práce: Divadlo a neslyšící v českém a angloamerickém kulturním kontextu

Téma práce anglicky: Theatre and Deaf People in Czech and Anglo-American Cultural Context

Vedoucí práce: Mgr. Martin Bernátek, Ph.D.

Zásady pro vypracování: Bakalářská práce má za cíl zaměřit se na tzv. Deaf studies a jejich vztah k divadlu a divadelní tvorbě v České republice, Spojených státech amerických a Spojeném království.

Autorka stručně představí kulturu neslyšících a znakový jazyk, pojem Deaf studies, zaměří se na problematiku divadla neslyšících a tvorbu divadelních představení. Na všechna témata se bude zaměřovat v českém a anglo-americkém kontextu. Okrajově se autorka zmíní také o nápodobě, která je spojená s českým znakovým jazykem.

Seznam doporučené literatury:

Spencer, Patricia Elizabeth, and Marc Marschark. 2011. *The Oxford Handbook of Deaf Studies, Language, and Education*. [Electronic Resource]. 2nd ed. Oxford Library of Psychology. Oxford University Press.

<https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,url,uid&db=cat03959a&AN=upol.0246440&lang=cs&site=eds-live>.

LINZA, Pamela R. *Deaf Theatre: Audience Appeal*. New York, 1999. Dissertational Thesis. University of New York, College at Brockport, in partial, Department of English of the State.

NOVÁK, Vladimír. *Divadelní tvorba ve specifických skupinách*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2013. 231 s. ISBN 978-80-7331-289-3 (brož.) il. (převážně barev.)

KOVÁČOVÁ, Tamara. *Divadelní tlumočení pro neslyšící*. Praha, 2007. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav českého jazyka a teorie komunikace. Vedoucí práce Mgr. Naděžda Dingová

JEBAVÁ, Kateřina. Tandemové divadlo - tandemové lekce [online]. Brno, 2015 [cit. 2020-07-01]. Dostupné z: <<https://is.jamu.cz/th/df5w1/>>. Disertační práce. Janáčkova akademie múzických umění v Brně, Divadelní fakulta. Vedoucí práce Veronika Broulíková.

ZÁRUBOVÁ-PFEFFERMANNOVÁ, Noemi. *Gesta a mimika : učební texty pro studenty nonverbálního komediálního divadla*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, Hudební fakulta, katedra nonverbálního a komediálního divadla, 2008. 110 s. ISBN 978-80-7331-128-5 (brož.) il.